

SLUŽBENI VJESNIK

OPĆINE KLIS

KLIS, 21. prosinca 2020. godine

BROJ 10

Na temelju članka 39. Zakona o prostornom uređenju ("Narodne novine", broj 153/13, 65/17, 114/18, 39/19), Općinsko vijeće Općine Klis na 42. sjednici Općinskog vijeća donosi

IZVJEŠĆE

o stanju u prostoru općine Klis za razdoblje
od 2016. do 2020. godine

I. POLAZIŠTA

1. CILJEVI IZRADE IZVJEŠĆA

Kao jedan od osnovnih dokumenata praćenja stanja u prostoru, Izvješće o stanju u prostoru kroz analizu stanja u prostoru i svih dostupnih pokazatelja te njihovom usporedbom, prikazuje trenutno stanje pojedinog područja, ali i smjer kretanja budućeg razvoja područja, poštujući zaštitu okoliša i druge prostorne vrijednosti. Izvješće je izrađeno da čim sažetije prikaže podatkovne vrijednosti općine Klis te zajedno s tekstualnim i kartografskim sadržajem, te tabličnim prikazima usporedi dostupne podatke kroz analizu stanja u prostoru i svih dostupnih pokazatelja.

Izvješće će na osnovi ocjene stanja u prostoru dati prijedloge razvojnih mjera i preporuke za unaprjeđenje održivog razvoja prostora kroz plan aktivnosti za naredno razdoblje.

2. ZAKONODAVNO - INSTITUCIONALNI OKVIR

Sukladno Zakonu o prostornom uređenju ("Narodne novine", broj 153/13, 65/17, 114/18, 39/19) (u daljnjem tekstu: Zakon), jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave definirana je obavezna izrada dokumenata praćenja stanja u prostoru, odnosno izrada Izvješća o stanju u prostoru za četverogodišnje razdoblje. Obaveza izrade i razmatranja četverogodišnjeg Izvješća o stanju u prostoru utvrđena je odredbom članka 39. Zakona, predstavničkim tijelima lokalne i regionalne (područne) samouprave. Sadržaj Izvješća izrađen je na temelju Pravilnika o sadržaju i obveznim pokazateljima Izvješća o stanju u prostoru ("Narodne novine", broj 48/14, 19/15).

Izrada Izvješća o stanju u prostoru propisana je stavcima od 1. do 4. članka 39. Zakona koji glasi:

(1) Hrvatski sabor, odnosno predstavnička tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave razmatraju izvješće o stanju u prostoru za razdoblje od četiri godine.

(2) Izvješće o stanju u prostoru za razinu jedinice lokalne samouprave izrađuje stručno upravno tijelo jedinice lokalne samouprave, ako ovim Zakonom nije propisano drukčije.

(3) U izradi izvješća o stanju u prostoru dužna su, na zahtjev zavoda, odnosno stručnog upravnog tijela koje izrađuje izvješće, sudjelovati javnopravna tijela u čijem je djelokrugu obavljanje poslova od utjecaja na sadržaj izvješća.

(4) Nacrt izvješća, odnosno njegova dijela, osim zavoda, na svim razinama može izrađivati pravna osoba, odnosno ovlašteni arhitekt, koji ispunjava uvjete za obavljanje poslova prostornog uređenja propisane posebnim zakonom.

Sadržaj izvješća propisan je stavcima od 1. do 2. članka 40. Zakona koji glasi:

(1) Izvješće o stanju u prostoru sadrži polazišta, analizu i ocjenu stanja i trendova prostornog razvoja, analizu provedbe prostornih planova i drugih dokumenata koji utječu na prostor, te prijedloge za unaprjeđenje prostornog razvoja s osnovnim preporukama mjera za iduće razdoblje.

(2) Poblizi sadržaj izvješća, obvezne prostorne pokazatelje, način sudjelovanja javnopravnih tijela u izradi izvješća i druge zahtjeve u vezi s praćenjem stanja u području prostornog uređenja propisuje ministar pravilnikom.

Obaveza objave propisana je stavkom 1., članka 41., a obaveza dostave nadležnim tijelima stavkom 2. istog članka Zakona:

(1) Zaključak o razmatranju izvješća o stanju u prostoru i izvješće o stanju u prostoru objavljuju se u "Narodnim novinama", odnosno u službenom glasilu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

(2) Jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave dužna je Ministarstvu i Zavodu dostaviti izvješće o stanju u prostoru u elektroničkom obliku u roku od petnaest dana od dana objave u službenom glasniku.

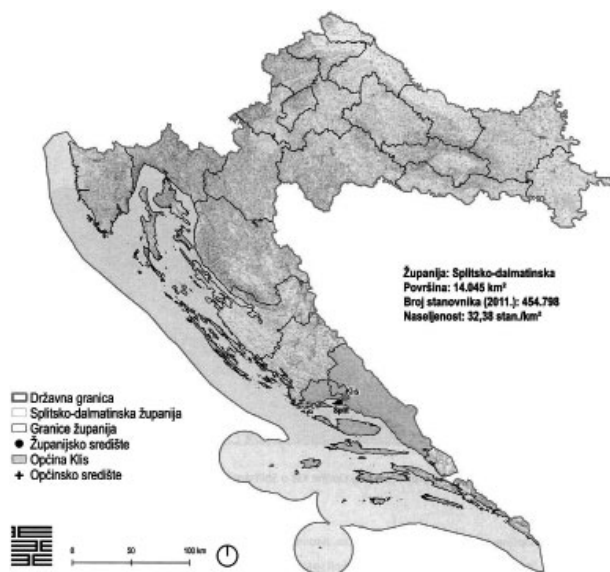
Za potrebe izrade ovog Izvješća zatraženi su i prikupljeni relevantni i ažurirani podaci od nadležnih državnih, županijskih i gradskih tijela te pravnih osoba s javnim ovlastima, koji su sukladno Pravilniku o sadržaju i obveznim prostornim pokazateljima Izvješća o stanju u prostoru ("Narodne novine", broj 48/14, 19/15) ugrađeni u dokument u svrhu prikaza stanja.

3. OSNOVNA PROSTORNA OBILJEŽJA OPĆINE KLIS

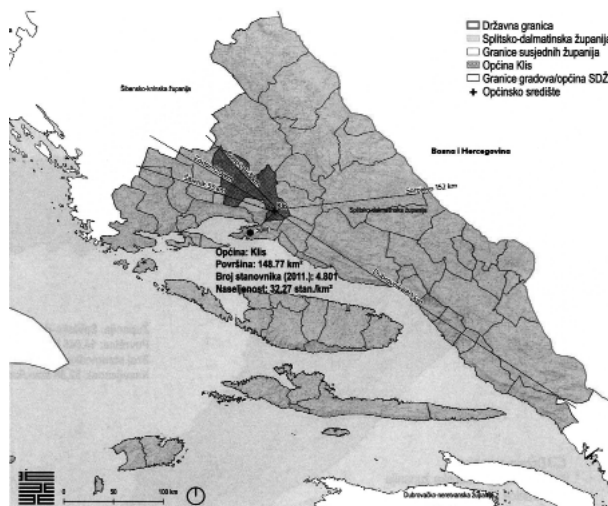
3.1. Osnovni podaci o stanju u prostoru

Općina Klis jedinica je lokalne samouprave u sastavu Splitsko-dalmatinske županije, odnosno u južnom dijelu geografske cjeline Hrvatske. Općina Klis svakako je najznačajnija poradi tvrđave Klis prema kojoj općina nosi ime. Ona je veza je između planine Mosor na istoku i Kozjaka na zapadu. S obzirom na položaj u Županiji, nalazi se na zapadnom dijelu, uz grad Split. Općina Klis s okolnim naseljima zauzima površinu od 148,69 km², dok površina samog naselja Klis iznosi 24,2 km². Ukupna površina općine čini 1,05% površine županije (14.106,40 km²) dok gustoća naseljenosti iznosi 32,29 stan./km².

Prostor općine Klis određuje i blizina metropolitanskog prostora Splita koja spaja unutrašnjost s morem od čijeg je središta udaljena nešto manje od 15 km. Općina se nalazi 20 km od najznačajnije hrvatske prometnice – državne ceste A1, od Zagreba je udaljena 400 km, Sarajeva 230 km te 217 km od Dubrovnika.

Kartogram 1: Geografski položaj općine Klis u Splitsko-dalmatinskoj županiji

Kartogram 2: Geografski položaj općine Klis u Splitsko-dalmatinskoj županiji, u odnosu na druge veće gradove

Općina Klis nalazi se na oko 300 m nadmorske visine s manjim promjenama ovisno o promatranom naselju, a smještena je na prijevoju koji spaja Split s Dalmatinskom zagorom.

Zbog specifičnosti geografskog položaja općine Klis koja se nalazi i na priobalnom i na zaobalnom pojasu, možemo govoriti o manjim razlikama unutar administrativnih granica općine u pogledu klime. Većinom vlada mediteranska klima s manje oborima, vrućim ljetima i umjerenim zimama koje ipak zbog izrazite vjetrovitosti može biti prerasti i u hladnu zimu.

3.2. Demografska struktura

Stanovništvo predstavlja temelj razvoja društva iz svakog aspekta. Sposobnosti ljudskih potencijala nekog područja direktno utječu na mogućnosti koja se pružaju u okruženju. Podaci o demografskoj strukturi općine Klis temelje se na podacima Državnog zavoda za statistiku iz 2011. godine i ranijih godina, dok je 2011. godina uzeta kao relevantna iz Statističkih izvješća za tablični prikaz Prirodnog kretanja stanovništva te prikaza Indeksa i stupnja razvijenosti.

A. Razmještaj i struktura stanovništva

1. Broj stanovnika

Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. godine cjelokupno područje općine Klis brojalo je 4.801 stanovnika na ukupnoj površini od 148,69 km², što čini gustoću naseljenosti od 32,29 stanovnika/km².

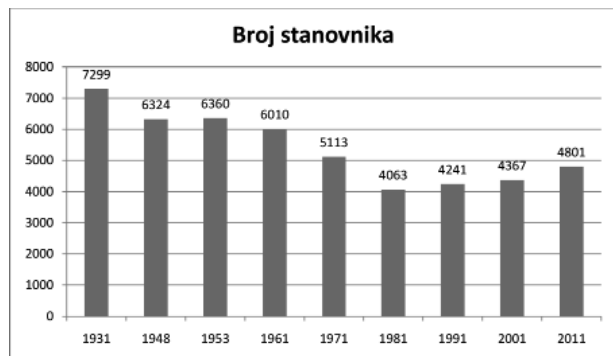
Tablica 1. Broj stanovnika po naseljima, Izvor: DZS

Općina Klis	Broj stanovnika	
	2001.	2011.
Naselja	2001.	2011.
Broćanac	169	159

Općina Klis	Broj stanovnika	
	Naselja	2001.
Brštanovo	354	286
Dugobabe	122	137
Klis	2557	3001
Konjsko	253	283
Korušce	97	80
Nisko	279	244
Prugovo	472	555
Vučevica	64	56
UKUPNO	4.367	4.801

Na području općine Klis nalazi se 9 naselja od kojih je najnaseljenije naselje Klis sa 3.001 stanovnikom što čini 62,5% ukupnog stanovništva općine. Slijedi naselje Prugovo sa 555 stanovnika, dok je najmanje naseljeno naselje Vučevica sa 56 stanovnika.

Prema broju stanovnika općina Klis se svrstava u srednje naseljenu općinu Splitsko-dalmatinske županije. Najnaseljenije je grad Split sa 178.102 stanovnika, dok je najmanje naseljena općina Zadar sa 289 stanovnika.

Graf 1: Broj stanovnika, Izvor: DZS

U grafu 1 prikazano je kretanje broja stanovnika u općini Klis od 1931. godine do 2011. godine. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku navodi se napomena da je općina Klis "nastala iz stare općine Solin. U 1981. dio podataka sadržan je u gradu Solinu, a od 1857. do 1961. u općini Muć".

Kada promatramo kretanje stanovništva, vidljivo je pad broja stanovnika od 1931. godine do 1981. godine. U navedenom razdoblju, ukupan broj stanovnika pao je za 3.236, odnosno nešto manje od 45%. Međutim od 1981. godine do 2011. godine došlo je do porasta broja stanovnika što je izuzetan podatak budući da većina manjih općina u Hrvatskoj bilježi pad broja stanovnika. Broj stanovnika se svake godine povećavao, da bi 2011. godine

iznosio 4.801, što je povećanje od 738, odnosno 15% od 1981. godine.

Tablica 2. Indeks kretanja broja stanovnika po naseljima

Općina Klis	Indeksi
Naselja	2001./2011.
Broćanac	94,08
Brštanovo	80,79
Dugobabe	112,30
Klis	117,36
Konjsko	111,86
Korušce	82,47
Nisko	87,46
Prugovo	117,58
Vučevica	87,50
UKUPNO	109,94

Izvor: DZS

U posljednja dva popisa stanovništva vidljivo je povećanje broja stanovnika u općini Klis. U određenim naseljima broj stanovnika je pao, najviše u naselju Brštanovo, dok su najveći porast prema indeksu kretanja stanovnika zabilježila naselja Prugovo i Klis.

3. Prirodni prirast stanovništva

Tablica 3. Prirodni prirast

Općina Klis	Broj stanovnika			
	Broj stanovnika 2001.	Broj stanovnika 2011.	Promjena broja stanovnika	% promjena broja stanovnika
Broćanac	169	159	- 10	- 6%
Brštanovo	354	286	- 68	- 24%
Dugobabe	122	137	15	11%
Klis	2.557	3.001	444	15%
Konjsko	253	283	30	11%
Korušce	97	80	- 17	- 21%
Nisko	279	244	- 35	- 14%
Prugovo	472	555	83	15%
Vučevica	64	56	- 8	- 14%
UKUPNO	4.367	4.801	434	9%

Izvor: DZS

U odnosu na prethodno popisno razdoblje broja stanovnika općine Klis povećao se za 434 stanovnika, što u postotku iznosi povećanje od 9%. Najveća negativna promjena zabilježena je u naselju Brštanovo i iznosi negativnih - 24%, dok je najveća pozitivna promjena zabilježena u naseljima Prugovo i Klis sa 15%.

B. Razmještaj i struktura kućanstava

1. Broj kućanstava

Prema Popisu stanovništva 2001. i 2011. godine, ukupan broj kućanstava u 2011. godini iznosi je 1610 što je povećanje od 16% u odnosu na 2001. godinu (1337). Navedeno povećanje potvrđuje i "prati" podatke o povećanju broja stanovnika u općini Klis.

Tablica 4. Broj kućanstava po naseljima

Naselja	Broj kućanstava po popisima	
	2001.	2011.
Broćanac	60	59
Brštanovo	116	102
Dugobabe	35	46
Klis	764	998
Konjsko	74	94
Korušce	41	35
Nisko	85	84
Prugovo	135	166
Vučevica	27	22
UKUPNO	1.337	1.610

Izvor: DZS

Na području Splitsko-dalmatinske županije, prema Popisu stanovništva iz 2011. godine, najveći broj kućanstava nalazi se u gradu Splitu (63,07) koji ujedno ima i najveći broj stanovnika.

Tablica 5. Broj kućanstava i prosječan broj osoba u kućanstvu 2011. godine

	Broj osoba	Ukupan broj kućanstava 2011.	Prosječna veličina kućanstva 2011.
Općina Klis	4.767	1.610	2,95
Splitsko-dalmatinska županija	451.555	154.528	2,92

Izvor: DZS

Prema posljednjem popisu stanovništva 2011. godine, prosječan broj osoba u kućanstvu u općini Klis iznosi 2,95; što je nešto malo više od prosjeka Splitsko-dalmatinske županije i Republike Hrvatske (2,80). Međutim, kako je prikazano u tablici broj 6. Indeks promjene broja kućanstava 2011./2001. godine je veći i od prosjeka Hrvatske i od prosjeka Splitsko-dalmatinske županije.

Tablica 6. Indeks rasta/pada broja kućanstva

Područje	Indeks promjene 2011./2001. godina
Republika Hrvatska	103,39
Splitsko-dalmatinska županija	108,11
Općina Klis	120,41

Izvor: DZS

Indeks promjene broja stanovnika za Općinu Klis veći je od prosjeka Splitsko-dalmatinske županije te od prosjeka Republike Hrvatske što potvrđuje i prethodne podatke o povećanju broja stanovništva i broja kućanstava u općini u odnosu na prethodni popis stanovništva.

C. Socijalno gospodarska struktura

1. Indeks razvijenosti

Tablica 7. Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti prema novom modelu izračuna na županijskoj razini (razdoblje 2014. - 2016.), Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

	Indeks razvijenosti	Razvojna skupina
Splitsko-dalmatinska županija	103,930	3*
Općina Klis	103,640	6**

*Razvojna skupina županije

**Razvojna skupina JLS

2. Stupanj razvijenosti

Tablica 8. Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti prema novom modelu izračuna na lokalnoj razini (razdoblje 2014. - 2016.), Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

Osnovni pokazatelji	Vrijednosti
Prosječni dohodak po stanovniku	25.790,88
Prosječni izvorni prihodi po stanovniku	2.171,44

Osnovni pokazatelji	Vrijednosti
Prosječna stopa nezaposlenosti	0,1840
Indeks starenja (2011.)	91,7
Stupanj obrazovanja (VSS, 20-65) (2011.)	0,1374

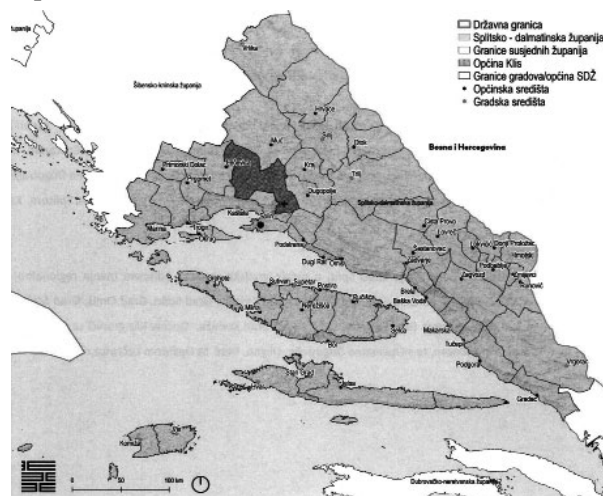
4. OPĆINA KLIS U OKVIRU PROSTORNOG UREĐENJA ŽUPANIJE

Općina Klis nalazi se u središnjem dijelu Splitsko-dalmatinske županije, kojoj upravno i pripada. Županija na sjeveru graniči sa Šibensko-kninskom županijom, na južnom dijelu graniči s Dubrovačko-neretvanskom županijom, dok na svom istočnom dijelu graniči s Republikom Bosnom i Hercegovinom.

Općina Klis smještena je u zaobalnom dijelu mikroregije Splitsko-dalmatinske županije (SDŽ). Administrativno sjedište općine nalazi se u Klisu. Općinu čine naselja: Brštanovo, Broćanac, Dugobabe, Konjsko, Korušce, Klis, Nisko, Prugovo i Vučevica. Na istoku općina graniči s općinama Dugopolje i Dicmo, na sjeveru s općinom Muć, na zapadu s općinom Lečevica te na jugu s gradovima Splitom, Kaštelima i Solinom.

Samo središte Županije je grad Split, a ostala gradska središta odnosno manja regionalno-razvojna središta predstavljaju grad Sinj, grad Trogir, grad Kaštela, grad Solin, grad Omiš, grad Makar-

ska, grad Imotski te na otocima grad Supetar, grad Hvar i grad Komiža. Općina Klis graniči sa gradovima Splitom, Kaštelima i Solinom, te s općinama Dugopolje, Dicmo, Muć te općinom Lečevica na zapadu.

Kartogram 3: Položaj općine Klis u Splitsko-dalmatinskoj županiji

II. ANALIZA I OCJENA STANJA I TRENDOVA PROSTORNOG RAZVOJA

1. PROSTORNA STRUKTURA KORIŠTENJA I NAMJENE POVRŠINA OPĆINE KLIS

Prostornim planom uređenja općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst) organizacija prostora i osnovna namjena i korištenje površina određena je prema sljedećoj tablici:

Tablica 9. Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu površina

Redni broj	OPĆINA KLIS	Oznaka	Ukupno ha	% od površine općine	stan/ha *ha/stan
1.0.	ISKAZ PROSTORNIH POKAZATELJA ZA NAMJENU POVRŠINA				
1.1.	Izgrađene strukture unutar građevinskog područja ukupno		1.662,83	11,18	3,01
	– izgrađeni dio GP		1.311,65	8,82	3,81
	– neizgrađeni – uređeni dio GP		265,25	1,78	19,07
	– ugostiteljsko-turistička namjena	T1	0,20	0,001	25500
1.2.	Izgrađene strukture van građevinskog područja ukupno		532,65	3,58	9,39
	– proizvodno-poslovna namjena	I, K	406,24	2,73	12,31
	– eksploatacija kamena	E3	112,94	0,76	44,27
	– športsko-rekreacijska namjena	R1	13,47	0,09	371,20
1.3.	Poljoprivredne površine ukupno		373,13	2,51	*0,07
	– vrijedno obradivo tlo		33,71	0,23	*0,01

Redni broj	OPĆINA KLIS	Oznaka	Ukupno ha	% od površine općine	stan/ha *ha/stan
	– ostala obradiva tla		339,42	2,28	*0,07
1.4.	Šume ukupno		12.291,62	82,66	*2,56
	– šuma gospodarske namjene		10.028,44	67,44	*2,08
	– ostalo poljoprivredno tlo, šume i šumsko zemljište		2.262,81	15,22	*0,47
1.5.	Ostale površine ukupno		9,54	0,06	*0,00
	– groblja		9,54	0,06	*0,00
	Općina ukupno		14.869,40	100,00	0,34

Izvor: Prostorni plan uređenja općine Klis (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)

Kao što je vidljivo iz tablice broj 9., šumsko zemljište zauzima najveći dio prostora općine Klis, odnosno 82,66%, sa šumama gospodarske namjene udjela 67,44%.

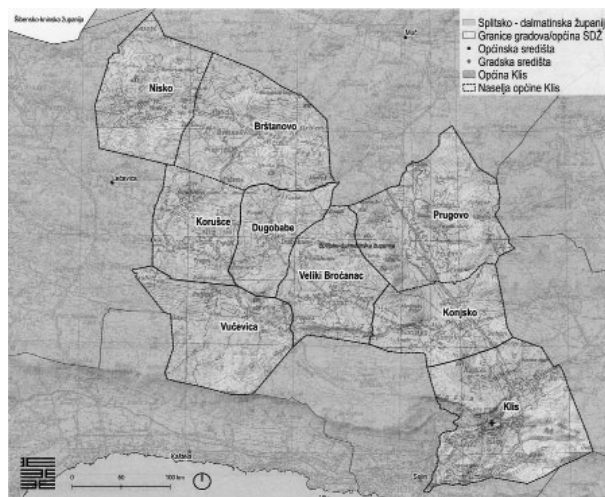
1.1. Površina naselja

Općina Klis u svom sastavu okuplja 9 naselja: Broćanac, Brštanovo, Dugobabe, Klis, Konjsko, Korušce, Nisko, Prugovo i Vučevica.

Tablica 10. Površina naselja općine Klis

Naselje	Površina (ha)	Površina (km ²)	Stan/km ²
Broćanac	1.370	13,70	11,61
Brštanovo	2.060	20,60	13,88
Dugobabe	980	9,80	13,98
Klis	2.420	24,20	124,01
Konjsko	1.330	13,30	21,28
Korušce	1.200	12,00	6,67
Nisko	1.570	15,70	15,54
Prugovo	2.200	20,00	27,75
Vučevica	1.740	17,40	3,22
UKUPNO	14.870	140,87	34,08

Izvor: Prostorni plan uređenja općine Klis (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)

Kartogram 4: Naselja općine Klis

1.2. Građevinska područja

Analizirani podaci odnose se na podatke iz važećeg Prostornog plana, odnosno Izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja općine Klis, Prostorni plan uređenja općine Klis (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst).

Građevinska područja naselja u općini zauzimaju 1.262,4 ha površine, odnosno 4,4% ukupne površine općine Klis. Naselje Klis ima najveći udio građevinskog područja u odnosu na ukupnu površinu naselja, 10,6%. Slijedi naselje Dugobabe sa 7,9% udjela GP-a u ukupnoj površini općine. Najmanji udio građevinskog područja ima naselje Korušce s 1,1% udjela.

Broj stanovnika u odnosu na ukupnu površinu građevinskog područja naselja najveći je u naselju Klis i iznosi 8,65 st/ha, slijedi naselje Nisko sa 3,88 st/ha. Ukupan broj stanovnika u odnosu na ukupnu površinu GP općine Klis iznosi 3,80 st/ha.

Tablica 11. Prikaz građevinskih područja naselja općine Klis

Naselje	Površina GP	Građevinsko područje naselja ukupno (%)
Broćanac	75,8	5,5
Brštanovo	92,0	4,4
Dugobabe	77,8	7,9
Klis	347,0	10,6
Konjsko	206,2	3,2
Korušce	100,6	1,1
Nisko	62,9	5,1
Prugovo	254,3	2,0
Vučevica	45,8	2,1
UKUPNO	1.262,4	4,4

Izvor: Prostorni plan uređenja općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)

Tablica 12. Stanovništvo prema GP naselja općine Klis

Naselje	Površina građevinskog područja naselja (GP) (ha)	Broj stanovnika 2011. godine	Broj stanovnika u odnosu na ukupnu površinu GP (st/ha)
Broćanac	75,8	159	2,10
Brštanovo	92,0	286	3,11
Dugobabe	77,8	137	1,76
Klis	347,0	3.001	8,65
Konjsko	206,2	283	1,37
Korušce	100,6	80	0,80
Nisko	62,9	244	3,88
Prugovo	254,3	555	2,18
Vučevica	45,8	56	1,22
UKUPNO	1.262,4	4.801	3,80

Izvor: Prostorni plan uređenja općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)

1.3. Izdvojena građevinska područja (izvan naselja)¹

Izdvojeno građevinsko područje izvan naselja, prema Zakonu o prostornom uređenju ("Narodne novine", broj 153/13, 65/17, 114/18, 39/19) je područje određeno prostornim planom kao prostorna cjelina izvan građevinskog područja naselja planirana za sve namjene, osim za stambenu. Prema Prostornom planu uređenja općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst) na području općine Klis planirana je rezervacija površina za proizvodno-poslovne zone, eksploataciju te sport i rekreaciju. Ukupna površina izdvojenih građevinskih područja izvan naselja u općini Klis iznosi 532,65 ha, što predstavlja 3,58% od ukupne površine općine.

Gospodarske djelatnosti na utvrđenim građevinskim područjima izvan naselja za izdvojene namjene su:

1. Proizvodno-poslovne zone:

- proizvodno-poslovna zona Vučevica zapad,
- proizvodno-poslovna zona Vučevica,
- proizvodno-poslovna zona Vučevica istok,
- proizvodno-poslovna zona Vučevica jug 1,
- proizvodno-poslovna zona Vučevica jug 2,
- proizvodno-poslovna zona Prugovo,
- proizvodno-poslovna zona Grlo - Klis,
- proizvodno-poslovna zona Kurtovići Sjever,
- proizvodno-poslovna zona Kurtovići jug 1,
- proizvodno-poslovna zona Kurtovići jug 2,
- proizvodno-poslovna zona Majdan.

2. Eksploatacija kamena

- u Brštanovu (19,3 ha),
- u Dugobabama (21,8 ha),
- u Majdanu (44,3 ha),
- u Klisu - Kosi (27,5 ha).

3. Športsko-rekreacijska namjena

Športsko-rekreacijski sadržaji u sklopu ove zone podrazumijevaju športske dvorane, športske terene (boćališta, odbojka, košarka, mali nogomet i sl.), manje zelene površine i sl. te prateće sadržaje (klubski prostori, sanitarni čvorovi, tuševi i sl.) kao samostalne cjeline ili kao dijelove osnovne građevine.

¹ Izvor: Prostorni plan uređenja općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)

Tablica 13. Izdvojena građevinska područja – površina i udio izdvojenih građevinskih područja izvan naselja prema namjeni

OPĆINA KLIS	Oznaka	Ukupno ha	% od površine općine	stan/ha *ha/stan
Izgrađene strukture van građevinskog područja ukupno		532,65	3,58	9,39
– proizvodno-poslovna namjena	I, K	406,24	2,73	12,31
– eksploatacija kamena	E3	112,94	0,76	44,27
– športsko-rekreacijska namjena	R1	13,47	0,09	371,20

Izvor: Prostorni plan uređenja općine Klis (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)

2. SUSTAV NASELJA

Sustav središnjih (centralnih) naselja je određen broj centralnih naselja koja su grupirana oko jednog sustava otvornog centralnog naselja. Ono je važan dio strateškog prostornog planiranja, jer isti artikulira sve prostore, podprostore i međuprostore i sve infrastrukturne i komunikacijske sustave koji povezuju mrežu gradova i naselja.

Strategijom i Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske utvrđen je sustav naselja kao jedan od najvažnijih elemenata organizacije prostora te kao jedan od primarnih zadataka za ostvarivanje prostorno-planskih pretpostavki za policentričan razvoj županije.

Kružni prostori oko važnijih ili većih naselja predstavljaju postojeća ili potencijalna žarišta razvitka gradova/općina koja postaju administrativna središta oko kojih se prostor razvija. Gradovi i naselja u kojima su smještena središta rada, društvene i uslužne djelatnosti utječu na oblike transformacije kontaktnih područja, na razvoj funkcija u prostoru te na njegovo oblikovanje. Osnovnu funkciju naselja čini stanovanje, koje je ujedno najveći korisnik prostora. Prateće funkcije stanovanja su: radne djelatnosti, usluge, opskrba, obrazovanje, zdravstvene i socijalne djelatnosti te rekreacijski sadržaji.

Strategija i Program prostornog uređenja kategoriziraju naselja RH prema kriterijima centraliteta i veličine u šest kategorija, koje se zapravo razlažu na osam kategorija, jer se naselja iz kategorije regionalnih središta dijele u potkategorije regionalnih i manjih regionalnih središta, a naselja iz kategorije lokalnih središta se dijele na kategorije većih i manjih lokalnih središta. Kako su upravo mala regionalna i lokalna središta potencijalni nositelji razvoja nedovoljno prostorno strukturiranih područja, prihvaća se kategorizacija koja naselja dijeli u osam grupa te se tim naseljima daje pozicija na hijerarhijskoj ljestvici centraliteta:

- Regionalno (srednje razvojno) središte, srednji grad 15.000 - 30.000 stanovnika;
- Veće lokalno, područno (malo razvojno) središte, mali grad, 1.000 - 7.000 stanovnika – Klis;
- Manje lokalno (poticajno razvojno) središte, mjesta s gradskim obilježjima, općinska središta, ostala razvojna žarišta, 500-1.000 stanovnika – Prugovo;
- Ostala manja naselja – Broćanac, Brštanovo, Dugobabe, Konjsko, Korušće, Nisko, Vučevica,

3. GOSPODARSKE DJELATNOSTI

Za poticanje gospodarskog razvoja gradova i općina te stvaranje boljih uvjeta poslovanja poduzetnika bitno je rješavanje pitanja poslovnog prostora, kako za već aktivne poduzetnike, tako i za one koji tek počinju poslovati. Taj se preduvjet ostvaruje kroz gospodarske zone. Naime, prostornim se rasporedom gospodarskih sadržaja smještenih u gospodarske zone uspostavlja ravnoteža između prostornog urbanog i gospodarskog razvoja grada.

Općina Klis, kao i Splitsko-dalmatinska županija provode programe, olakšice i projekte kojima se potiče razvoj malog i srednjeg poduzetništva. Osnivanjem gospodarskih zona nastoji se riješiti pitanje poslovnog prostora uz određene beneficije, kao i stvaranje duha zajedništva te učvršćivanje poslovnih veza među poduzetnicima, a sve s ciljem razvoja i zapošljavanja. Prema prostornom planu gospodarske djelatnosti na utvrđenim građevinskim područjima izvan naselja za izdvojene namjene su:

- proizvodno-poslovna zona Vučevica zapad,
- proizvodno-poslovna zona Vučevica,
- proizvodno-poslovna zona Vučevica istok,
- proizvodno-poslovna zona Vučevica jug 1,
- proizvodno-poslovna zona Vučevica jug 2,
- proizvodno-poslovna zona Prugovo,
- proizvodno-poslovna zona Grlo - Klis,

- proizvodno-poslovna zona Kurtovići Sjever,
- proizvodno-poslovna zona Kurtovići jug 1,
- proizvodno-poslovna zona Kurtovići jug 2,
- proizvodno-poslovna zona Majdan,
- površine za iskorištavanje mineralnih sirovina: eksploatacija kamena (E3).

Za pojedine od navedenih zona, na snazi su sljedeći urbanistički planovi:

- Vučevica zapad – proizvodno poslovna zona UPU 22,
- Vučevica jug 1 – proizvodno poslovna zona UPU 25,
- Vučevica jug 2 – proizvodno poslovna zona UPU 26,
- Kurtovići sjever – proizvodno poslovna zona UPU 29.

Poduzetnička zona Vučevica

Za poduzetničku zonu Vučevica izrađeni su urbanistički planovi uređenja koji utvrđuju osnovne uvjete korištenja i namjene javnih i drugih površina za poslovnu zonu, prometnu i komunalnu mrežu te smjernice za oblikovanje, korištenje i uređenje prostora.

Radna zona Vučevica broj 22 nalazi se na području naselja Vučevica i obuhvaća prostor veličine cca 51,68 ha. Planirana zona se nalazi u neposrednoj blizini autoceste A1 (Zagreb - Split). Sama zona se nalazi sjeverno od autoceste A1, odnosno zapadno od postojećeg čvora Vučevica koji predstavlja izlaz s autoceste A1. Zona će dobiti na značaju zbog neposredne blizine čvora Vučevica te planirane buduće ceste za ulaz u planirani tunel kroz Kozjak.

Osnovna namjena predmetne zone je proizvodno-poslovna. Područje za razvoj zone planirano je prostorno planskom dokumentacijom višeg reda PPUO Klis. Za poduzetničku zonu Vučevica određene su kategorije korištenja/namjene prostora i to:

Proizvodno-poslovna namjena

I – Proizvodna namjena

K – Poslovna namjena

Zelene površine

Z – Zaštitne zelene površine

Površine infrastrukturnih sustava

Tablica 14. Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu, način korištenja i uređenja površina poslovne zone Vučevica (22)

Namjena površina	površina	
	ha	%
PROIZVODNA (I) I POSLOVNA NAMJENA (K)	43,86	85,20

Namjena površina	površina	
	ha	%
ZAŠTITNE ZELENE POVRŠINE (Z)	2,39	4,64
PROMETNE POVRŠINE	4,69	9,11
KORIDOR ZA POLAGANJE INFRASTRUKTURNE MREŽE	0,75	1,46
UKUPNO	51,48	100,00

Izvor: UPU broj 22 - radna zona Vučevica ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 3/12)

Urbanistički plan uređenja radne zone Vučevica br. 25 izrađen je za izdvojeno građevinsko područje izvan naselja gospodarske namjene Vučevica - jug 1, nalazi se na jugozapadnom rubu općine Klis, na području naselja Vučevica. Površina područja obuhvata Plana iznosi 55,54 ha.

Na području ovog Plana su definirane sljedeće namjene površina:

- gospodarska namjena – proizvodna (I1)
- gospodarska namjena – pretežno poslovna (K1)
- sportsko - rekreacijska namjena (R1)
- uređene javne zelene površine (Z1)
- zaštitne zelene površine (Z)
- površine infrastrukturnih sustava (IS)
- površine prometnog sustava

Tablica 15. Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu, način korištenja i uređenja površina poslovne zone Vučevica (25)

Namjena površina	površina	
	ha	%
UPRAVA PARKA (K1)	5,73	10,32
PROIZVODNI CENTAR (I1)	31,42	56,57
SPORTSKO REKREACIJSKI CENTAR (R1)	2,68	4,83
JAVNE ZELENE POVRŠINE (Z1)	5	9,00
ZAŠTITNO ZELENILLO (Z)	3,9	7,02
PROMETNE POVRŠINE	6,81	12,26
UKUPNO	55,54	100,00

Izvor: UPU broj 25 – Tehnološki park Vučevica ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 6/10)

Urbanističkim planom uređenja radne zone Vučevica broj 26 obuhvaćeno je područje od 44,23 ha. To je neizgrađeno područje namijenjeno za gradnju

objekata proizvodno-poslovne namjene. Urbanističkim planom određene su slijedeće namjene:

Proizvodno poslovna namjena

I – Proizvodna namjena

K – Poslovna namjena

Zelene površine

Z – Zaštitne zelene površine

Površine infrastrukturnih sustava

Tablica 16. Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu, način korištenja i uređenja površina poslovne zone Vučevica (26)

Namjena površina	površina	
	ha	%
PROIZVODNA (I) I POSLOVNA NAMJENA (K)	32,83	74,22
TS 110/20(10) kV “Vučevica”	2,15	4,86
UREĐAJI ZA PROČIŠĆAVANJE	2,06	4,66
PROMETNE POVRŠINE	3,58	8,09
ZAŠTITNI POJAS DALEKOVODA	1,63	3,69
ZAŠTITNE ZELENE POVRŠINE (Z)	1,98	4,48
UKUPNO	44,23	100,00

Izvor: UPU broj 26 – radna zona Vučevica (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 3/12)

Ukupna površina svih gospodarskih zona Vučevica iznosi 151,25 ha.

Poduzetnička zona Kurtovići sjever

Još jedna poslovna/gospodarska zona Kurtovići - sjever za koju je Urbanistički plan uređenja koji utvrđuje osnovne uvjete korištenja i namjene javnih i drugih površina za poslovnu zonu, prometnu i komunalnu mrežu te smjernice za oblikovanje, korištenje i uređenje prostora. Ukupna površina iznosi 22,31 ha s namjenom kako slijedi:

Tablica 17. Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu, način korištenja i uređenja površina poslovne zone Kurtovići sjever

Namjena površina	površina	
	ha	%
GOSPODARSKA NAMJENA, TEHNOLOŠKI PARK Proizvodna, poslovna (I, K)	3,35	15,02

Namjena površina	površina	
	ha	%
GOSPODARSKA NAMJENA, TEHNOLOŠKI PARK Poslovna, znanost (K)	4,97	22,28
JAVNA I DRUŠTVENA NAMJENA, TEHNOLOŠKI PARK Visoko učilište, znanost (D6)	7,05	31,60
ŠPORTSKO-REKREACIJSKA NAMJENA Šport (R1)	1,18	5,29
ZELENE POVRŠINE Zaštitne zelene površine (Z)	0,39	1,75
ZELENE POVRŠINE Javni park (Z1)	3,49	15,64
POVRŠINE INFRASTRUKTURNIH SUSTAVA Prometne površine (IS)	1,87	8,38
POVRŠINE INFRASTRUKTURNIH SUSTAVA Trafostanice (IS1)	0,02	0,09
UKUPNO	22,31	100,00

Izvor: UPU broj 29 – Kurtovići - sjever (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 9/10)

Planiranjem i izgradnjom poduzetničkih (gospodarsko-poslovnih) zona, programima za poticanje poduzetništva, subvencijama te drugim olakšicama, poticajima i mjerama za poduzetnike i buduće investitore, Općina Klis direktno utječe na stvaranje i poboljšanje uvjeta za pokretanje proizvodnje, otvaranje novih radnih mjesta i povećanje zaposlenosti, a time i na uređenje zemljišta i poslovnih prostora te razvoj gospodarstva cijelog područja.

Tablica 18. Rezultati poslovanja poduzetnika po godinama u općini Klis

	2015.	2016.	2017.
Broj poduzeća	61	74	84
Ukupni prihodi	215.689.500	204.576.375	228.479.476
Ukupni rashodi	202.086.017	194.868.487	220.653.532
Dobit nakon oporezivanja	11.777.284	8.834.670	9.672.222

	2015.	2016.	2017.
Prosječan broj zaposlenih	398	423	464

Izvor: Izvješće o stanju u gospodarstvu Splitsko-dalmatinske županije 2015., 2016., 2017., Izvješće o stanju u gospodarstvu Splitsko-dalmatinske županije s prikazom financijskih kretanja u 2018. godini

Vidljivo je kako broj poduzeća na području općine Klis raste iz godine u godinu, a time i prosječan broj zaposlenih, dok se nezaposlenost svake godine smanjuje.

Tablica 19. Broj nezaposlenih po godinama u općini Klis

Općina Klis	2014.	2015.	2016.	2017.
Broj nezaposlenih	486	414	403	320

Izvor: Izvješće o stanju u gospodarstvu Splitsko-dalmatinske županije 2014., 2015., 2016., 2017., Izvješće o stanju u gospodarstvu Splitsko-dalmatinske županije s prikazom financijskih kretanja u 2018. godini

4. OPREMLJENOST PROSTORA INFRASTRUKTUROM

4.1. Prometna infrastruktura

U današnjem, globaliziranom, svjetskom gospodarstvu konkurentski napredak svakog gospodarstva, pa tako i hrvatskog, između ostalog ovisi i o omogućavanju što efikasnijeg putovanja ljudi i robe. Ključna prepreka u ostvarivanju cilja efikasnog prijevoza/prometa je nedostatak i nedovoljna kvaliteta prometne infrastrukture.

A. Cestovni promet

Cestovni promet je glavni i jedini način povezivanja svih dijelova područja općine Klis. Za predmetno razdoblje od 2016. - 2020. godine, na snazi je bilo nekoliko Odluka o razvrstavanju javnih cesta ("Narodne novine", broj 96/2016, "Narodne novine", broj 103/2017, "Narodne novine", broj 17/2018, "Narodne novine", broj 103/2018, "Narodne novine", broj 17/2020). Sukladno navedenom duljina cesta prema vrstama u općini Klis iznosi:

Tablica 20. Državne ceste

Oznaka ceste	Duljina (km)	
	NN 96/2016, NN 103/2017, NN 17/2018	NN 103/2018, NN 17/2020
D1	6,0	6,0
D56	9,7	9,7
UKUPNO	15,7	15,7

Izvor: Hrvatske ceste

Tablica 21. Županijske ceste

Oznaka ceste	Duljina (km)	
	NN 96/2016, NN 103/2017, NN 17/2018	NN 103/2018, NN 17/2020
Z6113	5,1	5,1
Z6114	7,4	7,4
Z6115	14,2	14,2
Z6253	4,5	4,5
Z6260	1,9	1,9
UKUPNO	33,1	33,1

Izvor: Hrvatske ceste

Tablica 22. Lokalne ceste

Oznaka ceste	Duljina (km)	
	NN 96/2016, NN 103/2017, NN 17/2018	NN 103/2018, NN 17/2020
L67024	0,7	0,7
L67025	5,1	5,1
L67061	6,1	6,1
L67074	3,0	3,0
L67075	6,4	6,4
L67076	1,3	1,3
L67221	0,5	0,5
L67229	1,1	–
UKUPNO	24,2	23,1

Izvor: Hrvatske ceste

Tablica 23. Udio pojedinih vrsta cesta

Oznaka ceste	Udio (%)	
	NN 96/2016, NN 103/2017, NN 17/2018	NN 103/2018, NN 17/2020
Državne ceste	21,5	21,9
Županijske ceste	45,3	46,0
Lokalne ceste	33,2	32,1

Izvor: Hrvatske ceste

Tablica 24. Cestovna gustoća

Oznaka ceste	Gustoća (km/km ²)	
	NN 96/2016, NN 103/2017, NN 17/2018	NN 103/2018, NN 17/2020
Državne ceste	0,11	0,11
Županijske ceste	0,22	0,22

Oznaka ceste	Gustoća (km/km ²)	
	NN 96/2016, NN 103/2017, NN 17/2018	NN 103/2018, NN 17/2020
Lokalne ceste	0,16	0,15

Izvor: Hrvatske ceste

Najveći udio u općini Klis imaju županijske ceste s ukupnom duljinom od 33,1 km, slijede lokalne ceste s udjelom od 32,1 % i duljinom od 23,1 km, te državne ceste ukupne duljine 15,7 km, s udjelom 21,9 %.

Cestovna gustoća javnih cesta u odnosu na površinu područja jedinice lokalne samouprave je za državne ceste 0,11, za županijske ceste 0,22, a za lokalne ceste 0,15.

B. Elektroničke komunikacije²

S obzirom na broj baznih postaja, zaključno s 31. 12. 2020. godine prema podacima nadležne službe HAKOM, na prostoru općine Klis nalazilo se ukupno 16 baznih postaja. Na području općine postoji 13 lokacija na kojima se one nalaze, s obzirom da se bazne postaje različitih operatora mogu nalaziti na istom antenskom stupu ili postojećem objektu.

Tablica 25. Broj baznih postaja i antenskih stupova na području općine Klis

Stanje na dan	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.	31.12.2018.	31.12.2019.	31.12.2020.
Broj baznih postaja	14	16	16	16	16	16
Broj lokacija*	11	13	13	13	13	13
Broj antenskih stupova u vlasništvu operatora**	5	5	5	5	5	5
Broj antenskih stupova ostalih infrastrukturnih operatora	1	1	1	1	1	1
Broj antenskih prihвата na postojećim objektima	4	6	6	6	6	6
Broj antenskih sustava u zatvorenom prostoru	1	1	1	1	1	1
* Broj lokacija na kojima se nalaze bazne postaje, uzevši u obzir činjenicu da bazne postaje različitih operatora mogu biti na istom antenskom stupu ili postojećem objektu						
** Broj antenskih stupova i samostojećih nosača u vlasništvu operatora javnih komunikacijskih mreža pokretnih komunikacija (A1 Hrvatska, Tele2 i HT)						

Izvor: Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti (HAKOM)

Sukladno Uredbi o mjerilima razvoja elektroničke komunikacijske infrastrukture i druge povezane opreme ("Narodne novine", broj 131/12 i 92/15) prostorom općine Klis obuhvaćene su 4 elektroničke komunikacijske zone namijenjene izgradnji samostojećih antenskih stupova.

² HAKOM

³ Strategija razvoja općine Klis 2014. - 2020.

Uspoređujući tablično prikazano stanje parametara na dan 31. 12. 2015. i 31. 12. 2020., primjetno je povećanje u broju baznih postaja. Broj antenskih stupova ostalih infrastrukturnih operatora ostao je isti, dok se broj antenskih prihвата na postojećim objektima povećao sa 4 na 6. Broj postojećih baznih postaja na 100 stanovnika iznosi 0,16.

4.2. Energetska infrastruktura

A. Opskrba električnom energijom

Općina Klis je sa stajališta elektroenergetike jedno od ključnih područja za sustav južnog dijela Hrvatske, a i u elektrodistribucijskom pogledu ima visoki elektroenergetski standard od 2,7 kW po stanovniku.³

U obuhvatu PPUO Klis imamo sljedeće građevine od važnosti za Državu, Županiju i Općinu Klis:

Trafostanice

- TS 400/220/110 kV KONJSKO,
- TS 110/10-20 kV VUČEVICA,
- TS 35/10 kV KLIS.

Dalekovodi

- 400 kV dalekovod Konjsko - Mostar,
- 400 kV dalekovod Konjsko - RHE Velebit,

- 2x220 kV dalekovod Konjsko - HE Orlovac,
- 220 kV dalekovod Konjsko - Zakučac,
- 2x220 kV dalekovod Konjsko - Bilice,
- 220 kV dalekovod Konjsko - Brinje,
- 220 kV dalekovod Zakučac - Bilice,
- 2x400 kV dalekovod Konjsko - Kongora (TE Zaleđe),
- 2x400 kV dalekovod Konjsko - KPE Peruča,
- 2x400 kV dalekovod Konjsko - RHE Velebit,
- 2x220 kV uvod dalekovoda 220 kV Zakučac - Bilice u TS Konjsko,
- 220 kV dalekovod Konjsko II - Zakučac,
- 110 kV dalekovod Dugopolje - Meterize,
- 110 kV dalekovod Konjsko - HE Đale,
- 2x110 kV dalekovod Konjsko - Kaštela,
- 2x110 kV dalekovod Konjsko - Vrboran,
- 2x110 kV dalekovod Konjsko - Ogorje,
- 2x110 kV dalekovod Konjsko - Vučevica,
- 2x110 kV dalekovod Vučevica - Kaštela II,
- 2x110 kV dalekovod Konjsko - EVP Žitnić.

Vjetroelektrane

- Kočinje brdo,
- Lećevecica,
- Osoje,
- Pometeno brdo.

Sunčane elektrane

- Dugobabe,
- Kaštelica.

U svrhu korištenja sunčeve energije planira se izgradnja sunčanih elektrana i ostalih pogona za korištenje energije sunca. Prostornim planom prvenstveno se preporuča izgradnja sunčanih elektrana na postojećim i novim objektima na krovovima, zbog boljeg iskorištenja prostora.

Također, Prostornim planom uređenja općine Klis predviđeni su sljedeći prijenosni objekti:

- Planirani 2 x 400 kV dalekovod Konjsko - Kongora,
- Planirani 2 x 400 kV dalekovod Konjsko - Mostar,
- Planirani 2 x 400 kV dalekovod Konjsko - RHE Velebit,
- Planirani 2 x 220 kV dalekovod Konjsko - Solin (Zakučac - Bilice),
- Planirani 220 kV dalekovod Konjsko - Zakučac,
- Planirani 2 x 110 kV dalekovod Konjsko - Kaštela,
- Planirani 110 kV dalekovod Konjsko - Žitnić.

B. Opskrba plinom

Opskrba prirodnim plinom na području općine Klis obavlja se kroz sustav magistralnog plinovoda do mjerno redakcijske stanice (MRS). Od MRS opskrba se dalje omogućuje sustavom visokotlačnih plinovoda ili srednjetačnim plinovodima za područja u okruženju MRS.

Plinski magistralni i distribucijski sustav unutar općine Klis obuhvaća:⁴

- Magistralni plinovod Bosiljevo - Split - Ploče,
- Visokotlačni plinovod RS Klis - RS Split 1 - RS Split 2,
- Redukcijska stanica - RS Klis.

EVN Croatia plin obavlja djelatnost distribucije prirodnim plinom, a Ugovor o koncesiji između Splitsko-dalmatinske županije i EVN AG-a potpisan je u prosincu 2009. godine.

Sveukupno izgrađena i u funkciji duljina plinovoda na području općine Klis iznosi 13.263,0 metara visoko i srednje tlačnog plinovoda.⁵

Tablica 26. Udio prema vrsti plinovoda

Vrsta plinovoda	Duljina plinovoda (m)	Udio
Visoko tlačni plinovod	5.867,0 m	44,24%
Srednjo tlačni plinovod	7.396,0 m	55,76%
UKUPNO	13.236,0 m	100,00%

Izvor: EVN Croatia plin

Visoko tlačni plinovod izgrađen je od čeličnih cijevi DN 300, dok je srednjo tlačni plinovod izgrađen od PEHD cijevi promjera:

- Ø 63 mm ukupne duljine 461,0 m;
- Ø 110 mm ukupne duljine 5.828,0 m;
- Ø 160 mm ukupne duljine 1.107,0 m.

4.3. Opskrba vodom i odvodnja otpadnih voda

A. Opskrba pitkom i tehnološkom vodom

Komunalnu djelatnost distribucije pitke vode na području općine Klis obavlja Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split koji obuhvaća još i područja gradova Split, Solin, Kaštela i Trogir, te općina Podstrana, Marina, Okrug, Seget, Muć, Dugopolje, Lećevecica i Šolta.

⁴ Prostorni plan uređenja općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)

⁵ EVN Croatia plin

Vodoopskrba područja općine Klis rješava se s tri vodoopskrbna sustava: (I) vodoopskrbnim sustavom s izvorišta rijeke Rude kojim se opskrbljuje zagorski dio općine i (II) vodoopskrbnim sustavom s rijeke Jadro kojim se opskrbljuje naselje Klis, te povezivanje s vodoopskrbnim sustavom s rijeke Krke izgrađenim cjevovodom Radošići Vučevica.⁶

Ukupna dužina glavnog dovoda iznosi 6.744 m, dok je ukupna dužina razvodne mreže na području općine Klis 21.002 m.⁷

Najveći dio općine Klis opskrbljuje se vodom s vodozahvata Jadro. Istočni dio općine opskrbljuje se iz VS Ozrna koja se puni preko CS Jadro i CS Ozrna, te iz VS Klis Kosa, koja se također puni preko CS Jadro.

Središnji dio, ujedno i najveći dio, napaja se iz VS Klis 1: niža zona preko PK Klis, a viša zona sa VS Klis 2. Zapadni dio se opskrbljuje iz VS Rupotina u koju voda dolazi iz VS Voljak, preko CS Solin i CS Voljak. Manji dio južnog dijela (Mezanovac) opskrbljuje se s VS Voljak. Naselje Konjsko opskrbljuje se vodom iz VS Koprivno, vodom dopremljenom preko VS Vučipolje iz Sinja, koju isporučuje Vodovod i odvodnja Cetinske krajine d.o.o.⁸

Tablica 27. Potrošnja vode na području općine Klis

Godina	Potrošnja (m ³)
2016.	229.506 m ³
2017.	254.960 m ³
2018.	246.150 m ³
2019.	255.640 m ³

Izvor: Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split

Prema Prostornom planu uređenja općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst), mogućnost poboljšanja vodoopskrbe općine Klis su:

- mogućnost napajanja s izvorišta rijeke Čikole s prstenom u Vučevici i novom crpnom stanicom i rezervoarom u Orošnjaku (područje Vučevica),
- spoj vodoopskrbnih sustava Rude i Jadra s prstenom u Kurtovićima,
- spoj Lečevica - Korušice,
- spoj Korušice - Vučevica,
- spoj Radošići - Vučevica.

⁶ Prostorni plan uređenja općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)

⁷ Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split

⁸ Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split

Pored korištenja vode iz vodoopskrbnih sustava PPU općine Klis utvrđuje potrebu razvoja i drugih oblika vodoopskrbe, prije svega opskrbu vodom putem prikupljanja kišnice. Isto tako izgradnjom kanalizacije i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda upotrebijenu i pročišćenu vodu može se koristiti za navodnjavanje.

Valja napomenuti da u obuhvatu Prostornog plana općine Klis postoji vodna građevina koja spada u važnu građevinu za Državu i Županiju. Radi se o vodnoj građevini za vodoopskrbu – Vodoopskrbni sustav Sinjske krajine - Podsustav Dugopolje - Klis i podsustav Muć - Lečevica - Klis.

B. Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda

Područje općine Klis se sa stanovišta odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda dijeli u tri cjeline:⁹

- područje rijetke izgradnje i malog broja stanovnika (Nisko, Brštanovo, Korušice, Dugobabe, Vučevica, Bročanac, Prugovo i Konjsko);
- područje gušće izgradnje i veće koncentracije stanovništva (Klis), te
- područje radnih zona (sjeverni dio naselja Klis).

Dužina kanalizacijske mreže općine Klis iznosi 5.914 m. Od granice s Dugopoljem do Solina izgrađen je kolektor u trupu županijske ceste (ulica Kneza Trpimira). Kanalizacijski sustav je izgrađen i u ulici Belimovača, Dr. Franje Tuđmana, Gašpina Mlinica, Glavičine, Opata Gebizona, Mazanovci, Sv. Marka, Pape Grgura VII, Rizvani.

U općini je 2020. godine postojalo 105 priključaka odvodnje, dok je broj uređaja za pročišćavanje otpadnih voda iznosio: 1. Kapacitet UPOV-a iznosi: ~135.000 ES. Uz napomenu da kapacitet uređaja za predobradu otpadne vode ovisi o izlaznoj cijevi.

Prostorni plan uređenja općine Klis utvrđuje da se naselje Klis, kao i proizvodno-poslovne zone Kurtovići jug 1, Kurtovići jug 2 i Kurtovići sjever spajaju na kanalizacijski sustav Split - Solin. Poduzetničke zone Kurtovići jug 1, Kurtovići jug 2 i Kurtovići sjever, preko crpnih stanica spajaju se na kanalizacijski sustav Split - Solin. Ostala područja općine Klis rješavati će se lokalnim, individualnim sustavima skupljanja i pročišćavanja otpadnih voda. Potrebno je napraviti studiju s ekonomskim pokazateljima za veće poduzetničke zone (Vučevica), kao i naselja Konjsko i Prugovo o isplativosti gradnje kanalizacijskog sustava za Vučevicu, koje će se spajati na kanalizacijski sustav Kaštela - Trogir, a za Konjsko i Prugovo na kanalizacijski sustav Split - Solin.

⁹ Prostorni plan uređenja općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)

U obuhvatu PPU općine Klis postoje građevine od važnosti za Državu i Županiju:

- Građevina sustava odvodnje – EKO Kaštelanski zaljev – Sustav odvodnje otpadnih voda Splita, Solina, Klisa, Dugopolja, Podstrane i Dugog Rata.

Integralni projekt zaštite Kaštelanskog zaljeva (EKO Projekt) jedan je od najvećih infrastrukturnih projekata na Mediteranu. Obuhvaća izgradnju i rekonstrukciju kanalizacijskih sustava gradova Splita, Solina, Kaštela, Trogira, općina Seget, Okrug, Dugopolje i Klis te dio otoka Čiovo, kao i poboljšanje i dogradnju pripadajućih vodoopskrbnih sustava.

4.4. Gospodarenje otpadom¹⁰

Na području Općine Klis miješani komunalni otpad skuplja tvrtka Čistoća d.o.o. Split. Skupljanjem otpada obuhvaćeno je 100% stanovništva općine. Prema podacima od Općine Klis, broj korisnika usluga odvoza komunalnog otpada na području općine je oko 1.000.

Na području općine ne postoji odlagalište otpada te se sakupljeni otpad odvozi na službeno odlagalište Karepovac, na području grada Splita. Dinamika odvoza komunalnog otpada je dva puta tjedno u naselju Klis i jedanput tjedno u ostalim naseljima, dok se glomazni otpad sakuplja prema potrebi na zahtjev korisnika.

Na području općine nalaze se 4 zelena otoka koja se sastoje od spremnika za papir i karton, staklo i plastiku, lokacije zelenih otoka su:

1. Klis - Megdan, iza mjesnog doma kod kućnog broja Iza grada 2;
2. Klis - Kosa, kod mjesnog doma, odnosno kućnog broja Sv. Jure 46;
3. Maleši - Pometeno brdo, kod kućnog broja Zagorska 1;
4. Konjsko, raskrižje ŽC s državnom cestom, kod objekta "Verona", kućnog broja Ivana Pavla II 24.

Temeljem zadnjih dostupnih podataka Izvješća o sakupljanju komunalnog otpada, na području općine Klis u 2019. godini sakupljeno je 832,36 tona miješanog komunalnog otpada. Iz tabličnog prikaza koji slijedi vidljivo je smanjenje ukupnog sakupljenog otpada, a time i smanjenje pokazatelja kg/stan. Do 2018. godine ukupni sakupljeni otpad rastao je na godišnjoj razini.

¹⁰ Plan Gospodarenja otpadom općine Klis za razdoblje od 2019. - 2024. godine. ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/20)

Tablica 28. Podaci o otpadu u općini Klis po godinama

OPĆINA KLIS	Ukupno skupljeno (preuzeto) u godini (t)	Miješani komunalni otpad (20 03 01) (t)	Broj stanovnika obuhvaćen organiziranim skupljanjem komunalnog otpada	kg/stan.
2019.	832,36	803,46	4.801	173
2018.	932,34	932,34	4.801	194
2017.	620,65	620,65	4.801	129
2016.	540,69	*	4.801	113

*nema podataka

Izvor: HAOP – Izvješće o komunalnom otpadu

Na području općine Klis postoji više lokacija odbačenog otpada na koje se nekontrolirano odlaže otpad. Općina sanira redovito "divlja odlagališta", ali ona se i dalje pojavljuju.

5. ZAŠTITA I KORIŠTENJE DIJELOVA PROSTORA OD POSEBNOG ZNAČAJA

5.1. Korištenje prirodnih resursa

Prirodni se resursi proučavaju kao bogatstvo promatranog teritorija te imaju poseban značaj za život lokalne zajednice, poslovanje poduzeća, ali i gospodarstvo. Može se reći kako su prirodni resursi presudan faktor za sve interesne skupine predmetnog područja. Njihovo je iskorištavanje važno, kako za stručnjake, tako i za svakog pojedinca.

A. Poljoprivreda

U Izmjenama i dopunama Prostornog plana iz 2017. godine navodi se obuhvat poljoprivrednih površina od 373,13 ha, odnosno 2,51% od ukupne površine općine.

Tablica 29. Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu površina – poljoprivredne površine

OPĆINA KLIS	Oznaka	Ukupno ha	% od površine općine	stan/ha *ha/stan
ISKAZ PROSTORNIH POKAZATELJA ZA NAMJENU POVRŠINA				
Poljoprivredne površine ukupno		373,13	2,51	*0,07

OPĆINA KLIS	Oznaka	Ukupno ha	% od površine općine	stan/ha *ha/stan
vrijedno obradivo tlo		33,71	0,23	*0,01
ostala obradiva tla		339,42	2,28	*0,07

Izvor: Prostorni plan uređenja općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)

Tablica 30. Površina korištenog poljoprivrednog zemljišta

Broj kućanstava	Korišteno poljoprivredno zemljište, ha					
	Ukupno korišteno poljoprivredno zemljište, ha	Oranice, ha	Voćnjaci, ha	Vinogradi, ha	Maslinici, ha	Ostalo poljoprivredno zemljište (livade, pašnjaci i dr.), ha
1.615	194,24	44,94	9,94	7,55	35,72	96,06

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

Na području općine Klis, prema popisu iz 2011. godine, nalazi se 194,24 ha korištenog poljoprivrednog zemljišta. Najveći udio korištenog poljoprivrednog zemljišta privedeno je načinu korištenja u kategoriji oranica (44,94 ha) te maslinika (35,72 ha). Prilično visok udio površine zauzimaju pašnjaci, livade i ostalo poljoprivredno zemljište što daje prostor razvoju poljoprivrednog zemljišta i stavljanje u funkciju istog.

Cjelokupno poljoprivredno zemljište potrebno je staviti u funkciju jer predstavlja značajni potencijal za razvoj općine, posebno u smislu razvoja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG-a) koji u kombinaciji s turizmom i ostalim vrijednostima općine, mogu pružiti integriranu ponudu i razvoj općine Klis.

B. Šumarstvo

Šume na području općine Klis nemaju samo privredni, već i općekorisni značaj koji se očituje u zaštiti vlastitog zemljišta, ublažavanju nepoželjnih posljedica poplava, a posebno jakih vjetrova odnosno bure. Šume reguliraju vodni režim područja,

osiguravanju pitkosti podzemnih voda, te utječu na povećanje poljoprivredne proizvodnje ublažavanju klime područja, stvaranju kisika i pročišćavanju zraka.

Hrvatske šume d.o.o. gospodare šumama i šumskim zemljištima u vlasništvu Republike Hrvatske temeljem šumskogospodarskih planova. Područje općine Klis prema gospodarskoj podjeli obuhvaćeno je s gospodarskim jedinicama: Biluš, Ljubeć, Kozjak - Zagora, Kozjak - Kaštela, Mosor - Perun, Broćanac, Runjevica i Kotlenice kojima gospodari Uprava šuma Podružnica Split, Šumarija Split.

Podaci u šumskogospodarskim planovima iskazani su na nivou odsjeka kao najmanje osnovne površine gospodarske podjele, a formirani su neovisno o administrativnoj podjeli. Šume na području općine Klis prema namjeni su razvrstane na zaštitne šume. Površina državnih šuma i šumskog zemljišta na području općine Klis kojom gospodare Hrvatske šume, Uprava šuma podružnica Split iznosi 10.453,37 ha.¹¹

Tablica 31. Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu površina – šumske površine. Prikaz udjela šumskih površina u ukupnoj površini općine iz 2017. godine

OPĆINA KLIS	Oznaka	Ukupno ha	% od površine općine	ha/stan
Šume ukupno		12.291,62	82,66	2,56
šuma gospodarske namjene		10.028,44	67,44	2,08
ostalo poljoprivredno tlo, šume i šumsko zemljište		2.262,81	15,22	0,47

Izvor: Prostorni plan uređenja općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)

Razvoju šumarstva namijenjene su prvenstveno površine utvrđene Prostornim planom kao šume isključivo gospodarske namjene i ostalo poljoprivredno tlo, šume i šumsko zemljište. Prostornim planom uređenja općine Klis utvrđeno je šumsko zemljište ukupne površine 12.291,62 ha, odnosno 82,66% od ukupne površine općine.

C. Vode

Jugoistočnom granicom općine Klis prolazi rijeka Jadro u duljini cca 2,5 km prema podacima Hrvatskih voda. Naselje Klis i šire

¹¹ Hrvatske šume

područje opskrbljuje se vodom s izvorišta rijeke Jadro kao sastavni dio jedinstvenog regionalnog vodoopskrbnog sustava izvorišta Jadro.

Prema dostupnim podacima iz Hrvatskih voda d.o.o., na području općine Klis ne postoje površine površinskih voda jezera, ribnjaka niti umjetnih bazena (vode stajačice) koje su pod upravljanjem Hrvatskih voda.

Također, na području općine Klis nema akumulacija, a evidentirani vodotoci iznose cca 25 km prema podacima iz Hrvatskih voda.

D. Mineralne sirovine

Eksploatacijska polja su oduvijek utjecala na gospodarstvo općine Klis pogotovo zbog specifičnosti krškog terena i duge povijesti eksploatacije. Od mineralnih i nemineralnih sirovina na području općine Klis organizirano se iskorištava tehničko - građevinski kamen.

Na području općine Klis nalaze se četiri površine namjenjene za iskorištavanje mineralnih sirovina – eksploataciju kamena i to:

- u Bršanovu (19,3 ha),
- u Dugobabama (21,8 ha),
- u Majdanu (44,3 ha),
- u Klis - Kosi (27,5 ha).

Prema Prostornom planu općine Klis, postojeći kamenolom u Majdanu može se sanirati i zbrinjavanjem i oporabom neopasnog građevinskog otpada koji je nastao prilikom iskopa, gradnje, rekonstrukcije, održavanja i uklanjanja građevina, te se u tom slučaju dopušta izgradnja reciklažnog dvorišta za potrebe sanacije.

Također, prema Prostornom planu Splitsko-dalmatinske županije postojeći kamenolom u Klis - Kosi ne može više egzistirati te ga zbog toga treba staviti u postupak sanacije. Detaljni elementi sanacije svih površina za eksploataciju kamena utvrditi će se projektom sanacije.

5.2. Zaštićene prirodne vrijednosti

A. Zaštita prirode

Prema podacima Bioportala na području općine Klis nalazi se Posebni rezervat - Gornji tok rijeke Jadro koji posjeduje ihtiološku kategoriju podzaštite.

Jadro je 4,5 km duga rijeka koja protječe solumskom kotlinom u smjeru istok - zapad. Vrelo joj se nalazi na 33 m nadmorske visine i hidrološki

je predisponirano kontaktom propusnih vapnenaca Mosora i nepropusnih lapora splitsko-kaštelanskog flišnog pojasa. Rijeka Jadro pripada Jadranskom slivu i nije u vezi ni sa jednim jačim površinskim vodotokom. Zbog toga predstavlja biološki potpuno odijeljenu cjelinu.¹²

Ukupna površina kopnenog dijela posebnog rezervata "Gornji tok rijeke Jadro" iznosi 5,81 ha, dok se 1,52 ha nalazi u administrativnom području općine Klis, a ostatak od 4,29 ha pripada gradu Solinu.

B. Područja Nacionalne ekološke mreže

Ekološka mreža Natura 2000 je koherentna europska ekološka mreža sastavljena od područja u kojima se nalaze prirodni stanišni tipovi i staništa divljih vrsta od interesa za Europsku uniju, a omogućuje očuvanje ili, kad je to potrebno, povrat u povoljno stanje očuvanja određenih prirodnih stanišnih tipova i staništa vrsta u njihovu prirodnom području rasprostranjenosti.

Ekološka mreža Republike Hrvatske, proglašena Uredbom o ekološkoj mreži ("Narodne novine", broj 124/13) te izmijenjena Uredbom o izmjenama Uredbe o ekološkoj mreži ("Narodne novine", broj 105/15), predstavlja područja ekološke mreže Europske unije Natura 2000. U 2019. godini donesena je Uredba o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže ("Narodne novine", broj 80/19) te je danom stupanja na snagu ove Uredbe prestala važiti Uredba o ekološkoj mreži ("Narodne novine", broj 124/13 i 105/15). Proglašenjem Ekološke mreže, u pravni poredak Republike Hrvatske prenesene su sljedeće direktive Europske unije: Direktiva o pticama i Direktiva o staništima.

Ekološku mrežu RH (mrežu Natura 2000) prema članku 5. Uredbe o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže ("Narodne novine", broj 80/19) čine područja očuvanja značajna za ptice – POP, područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove - POVS, vjerojatna područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (vPOVS) i posebna područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (PPOVS).

Na području općine Klis nalaze se područja zaštićena Uredbom o Ekološkoj mreži ("Narodne novine", broj 124/13, 105/15) u kategoriji:

¹² Bioportal

Tablica 32. Prikaz zaštićenih područja Ekološke mreže Natura 2000 na području općine Klis

Kategorija	Kod lokaliteta	Naziv lokaliteta	MS	Površina (ha)**
POP	HR1000027	Mosor, Kozjak i Trogirska zagora	HR	46005,3477
POVS	HR2001352	Mosor	HR	17008,5948
POVS	HR2000031	Golubinka kod Vučevice	HR	0,7833
POVS	HR2000931	Jadro	HR	6,157

* POP – Područja očuvanja značajna za ptice

* POVS – Područja očuvanja značajna za stanične tipove

** Ukupna površina područja unutar i izvan granica općine Klis

Izvor: Biportal

Najvažniji mehanizam zaštite za ove lokalitete je postupak ocjene prihvatljivosti planiranih zahvata za prirodu koji je temeljem važećeg Zakona o zaštiti prirode obavezan za sve planirane zahvate koji mogu imati bitan utjecaj na područja ekološke mreže.

C. Struktura registriranih kulturnih dobara

U Registar kulturnih dobara pri Ministarstvu kulture na području općine Klis upisano je ukupno 9 kulturnih dobara od toga 5 zaštićenih dobara spada u “Nepokretna kulturna dobra”, dok 4 dobra spadaju pod kategoriju “Arheologija”.

Tablica 33. Zaštićena kulturna dobra na području općine Klis

Redni broj	Oznaka dobra	Mjesto	Naziv	Vrsta kulturnog dobra
1.	Z-4206	Klis	Tvrđava Klis	Nepokretna pojedinačna
2.	Z-5798	Konjsko	Kaštel Tartaglia	Nepokretna pojedinačna
3.	Z-6060	Klis	Prijamna zgrada na željezničkoj postaji Klis	Nepokretna pojedinačna
4.	Z-6175	Klis	Arheološko nalazište Crkvine u Klapavicama	Arheologija
5.	Z-6222	Klis	Crkva sv. Ivana i arheološko nalazište	Arheologija
6.	Z-6290	Klis	Arheološko nalazište Mihovilovići	Arheologija
7.	Z-6450	Klis	Turska česma	Nepokretna pojedinačna
8.	Z-6594	Klis	Arheološko nalazište – rimska cesta na predjelu Kurtovići - Klapavice u Klisu i Dugopolju	Arheologija
9.	Z-6962	Nisko	Bunari Rajčica	Nepokretna pojedinačna

Izvor: Ministarstvo kulture

Osim navedenih zaštićenih kulturnih dobara, Ministarstvo kulture navodi i jedno preventivno zaštićeno kulturno dobro. Radi se o župnoj crkvi Uznesenja Bl. Djevice Marije pod oznakom P-6084.

– Tvrđava Klis

Tvrđava Klis (14. - 19. st.) je jedna od najbolje sačuvanih kasnosrednjovjekovnih i baroknih fortifikacija. Izgrađena je na teško pristupačnoj hridi na prijevoju između Mosora i Kozjaka. Tvore je tri utvrde od kojih svaka može funkcionirati samostalno te predstavlja složeni tip fortifikacija.

– Kaštel Tartaglia

Kaštel Tartaglia smješten je na uzvisini iznad sela Konjsko. Predstavlja utvrđeni sklop s gospodarskim dvorištem opasan obrambenim zidom na sjeveru (s glavnim portalom i puškarnicama) i istoku (sa zazidanim portalom). Na jugu i zapadu su litice. Jezgra kaštela turska je kula iz 1530. godine, u današnjem stanju L-tlocrtnog oblika (s dogradnjama). Tartaglia je jedan od tri arhitektonska sklopa plemićkih posjeda na području splitsko-trogirske zagore. Objedinjuje obrambenu, gospodarsku i ladanjsku funkciju, a svojim istaknutim položajem na prirodnoj litici ističe se u vizuri zagorskog pejzaža.

– *Prijamna zgrada na željezničkoj postaji Klis*

Prijamna zgrada na nekadašnjoj željezničkoj postaji Klis nalazi se SZ od tvrđave Klis. Sagrađena je 1903. kao prateći objekt uskotračne željezničke pruge Split - Sinj. To je niz od tri zgrade pravokutnog tlocrta, sve sa suterenom: katnica s potkrovljem, te prizemna čekaonica za putnike i pomoćna zgrada. Zgrada je značajna u pregledu industrijske baštine s početka 20. stoljeća.

– *Arheološko nalazište Crkvine u Klapavicama*

Arheološko nalazište Crkvine nalazi se dva kilometra sjeveroistočno od Klisa uz južnu stranu brze ceste Klis - Dugopolje u mjestu Klapavice. Arheološko nalazište Klapavice je izuzetno vrijedan spomenički kompleks koji prezentira život dalmatinskog zaleđa od kasne antike do kasnog srednjeg vijeka.

– *Crkva sv. Ivana i arheološko nalazište*

Crkva Sv. Ivana i arheološko nalazište nalaze se podno Klisa odnosno u jugoistočnom dijelu Kliškog polja. Crkva Sv. Ivana se prvi put spominje sredinom 14. stoljeća, a budući da je posvećena sv. Ivanu Krstitelju, zaštitniku roda Šubića Bribirskih, njena se gradnja vezuje za vrijeme kada ti knezovi gospodare Klisom (13. i 14. st.).

– *Arheološko nalazište Mihovilovići*

Arheološko nalazište Mihovilovići nalazi se u sjevernom dijelu Klisa znanom kao Klis - Grlo, a južno od zaseoka Mihovilovići. Radi se o višeslojnom arheološkom nalazištu smještenom na dobro branjenoj kamenoj uzvisini. U vrijeme kasnog brončanog i ranog željeznog doba na platou uzvisine se formira naselje gradinskog tipa o čemu nam svjedoče brojni površinski nalazi keramike. U srednjem vijeku, vjerojatno još u 14. ili 15. stoljeću, a sigurno u prvoj polovici 16. stoljeća, na jugoistočnom dijelu platoa gradi se manja utvrda. Na prikazima Klisa i okolice (najraniji je Martina Kolunića - Rote iz 1560. godine) ova se tvrđava naziva S. Mihovil.

– *Turska česma*

Česma se nalazi zapadno od tvrđave uz put koji iz "Varoša" vodi u tvrđavu. Čitav prostor oko česme je zapravo jedan mali klanac između brda Greben i Klisa gdje često izviru veće količine vode i koji je oduvijek imao i svojevrsnu komponentu svetišta (reljef s prikazom ilirskog Silvana je sačuvan u litici 50-ak metara južnije, prema legendi tu je u srednjem vijeku bio samostan). Radi se o tipu tzv. mihrab česme (česme s nišama) i jedini je ovakav spomenik sačuvan kod nas.

– *Arheološko nalazište – rimska cesta na predjelu Kurtovići - Klapavice u Klisu i Dugopolju*

Arheološko nalazište – dionica rimske ceste na predjelu Klapavice - Kurtovići u Klisu i Dugopolju obuhvaća 2 km rimske ceste koja je iz Salone preko Klisa i dugopoljske visoravni vodila u unutrašnjost Dalmacije. Cestu je u prvom desetljeću prvog stoljeća sagrađio carski namjesnik Publije Kornelije Dolabela (14. - 20. g. po. Kr.), a to je ujedno bila i prva cesta sagrađena na ovom prostoru.

– *Bunari Rajčica*

Bunari Rajčica smješteni su u predjelu Nišćanski gaj, čini ih 10 suhozidom ograđenih bunara i jedna veća, zajednička, lokva za stoku. Ograđeni su jednim redom kamena i imaju stepenice, postavljene u obzid bunara, kojima se pristupa do vode. Uz bunare su postavljene kamenice za napajanje stoke. Najstariji podatak o bunarima zabilježen je na austrijskoj katastarskoj mapi Niskog iz 1829. godine. U mjestu Nisko znalo se koji bunar na lokalitetu Rajčica pripada kojem komšiluku odnosno obitelji. Bunari su izniman hidrološki fenomen te visoke ambijentalne vrijednosti kao zeleni prostorni reper koji se ističe u sivom krškom krajoliku.

5.3. *Područja posebnih karakteristika*

A. *Zaštita od elementarnih nepogoda i ratnih opasnosti¹³*

– *Zaštita od požara*

Prema Prostornom planu uređenja općine Klis propisane su mjere i posebni uvjeti o kojima treba voditi računa prilikom projektiranja odnosno provođenja dokumenata prostornog uređenja.

– *Zaštita od poplava (bujica)*

Kratkotrajne i vrlo intenzivne kiše prouzrokuju bujice na području općine Klis, međutim ugroze po naselja i stanovništvo na području općine nema. Štetne posljedice od poplava i bujičnih voda moguće su na lokalnim cestama L67074 (D1 - Rupotina - Klis - D1) i L67075 (D1 - Klis Kosa - D1).

– *Zaštita od potresa*

Cijelo područje općine Klis pripada u zonu ugroženosti od potresa gdje je moguć intenzitet potresa od VIII. stupnjeva MSK ljestvice. Prostor na kojem se nalaze objekti starije gradnje spada u zonu jake ugroženosti od potresa, dok prostor nove izgradnje predstavlja zonu male ugroženosti od potresa. Na području općine Klis postoje klizišta koja

¹³ Prostorni plan uređenja općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)

ne predstavljaju opasnost za ljude, a uzrokovana su dubokim usjecima prometnice u brdo, stoga se ne preporuča izgradnja stambenih i drugih objekata na području klizišta.

– *Zaštita od olujnih i orkanskih vjetrova*

Zaštita od olujnih i orkanskih vjetrova koji nisu posljedica nevremena kao kompleksne atmosfere pojave moguće je ostvariti provođenjem preventivnih mjera već pri gradnji naselja, zgrada za stanovanje i drugih građevinskih i industrijskih objekata napose tamo gdje se očekuju olujni i jači vjetrovi, te također i u gradnji prometnica, te izgradnjom vjetrozaštitnih šumskih pojaseva.

– *Zaštita od tuče*

Na području općine Klis nema organizirane protugradne obrane, pa krute oborine mogu izazvati štete na povrtlarskim i voćarskim kulturama kao i na staklenicima.

– *Zaštita od snježnih oborina i poledice*

Snježne oborine mogu prouzročiti velike štete na građevinama, a najvećim dijelom to se odnosi na krovne konstrukcije, koje trebaju biti projektirane prema normama za opterećenje snijegom karakteristično za različita područja, a određeno na temelju meteoroloških podataka iz višegodišnjeg razdoblja motrenja.

– *Zaštita od tehničko-tehnoloških nesreća s opasnim tvarima u stacionarnim objektima i prometu*

Budući da na području općine Klis postoje gospodarski objekti koji skladište opasne tvari, za iste su propisane zaštitne mjere.

6. OBAVEZNI PROSTORNI POKAZATELJI

U navedenoj tablici prikazani brožčani parametri odnose se na Izvješće o stanju u prostoru općine Klis od 2016. - 2020.

Tablica 34. Obvezni prostorni pokazatelji Izvješća o stanju u prostoru općine Klis

	Osnovna tematska cjelina	Skupina pokazatelja	Pokazatelj	Izvor podataka	
1. OPĆI POKAZATELJI RAZVOJNIH KRETANJA					
1.1.	DEMOGRAFSKA STRUKTURA	A. Razmještaj i struktura stanovništva	1. Broj stanovnika 2011.	4.801	DZS Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2011.
			2. Indeks kretanja broja stanovnika (2001./2011.)	109,94	
			3. Prirodni prirast stanovništva (2001. - 2011.)	434	
		B. Razmještaj i struktura kućanstava	1. Broj kućanstava 2011.	1.610	DZS Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2011.
			2. Indeks rasta broja kućanstava (2011./2001.)	120,41	
			3. Prosječna veličina kućanstva 2011.	2,95	
1.2.	SOCIJALNO - GOSPODARSKA STRUKTURA	Ekonomski razvoj	1. Indeks razvijenosti (2014. - 2016.)	103,640	MRRFEU Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije
			2. Stupanj razvijenosti	6	
2. STRUKTURA NASELJA I PODRUČJA ZA RAZVOJ IZVAN NASELJA					
2.1.	OBILJEŽJA SU-STAVA NASELJA	Razmještaj, gustoća naselja i naselje-	1. Broj naselja	9	DZS Državni zavod za statistiku, Prostorni plan uređenja općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)
			2. Gustoća naselja	0,009	
			3. Gustoća naseljenosti 2011.	34,08 stan/km ²	

	Osnovna tematska cjelina	Skupina pokazatelja	Pokazatelj		Izvor podataka
2.2.	KORIŠTENJE ZEMLJIŠTA U NASELJIMA	A. Površina naselja	1. Površina JLS	148,69 km ²	Prostorni plan uređenja općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)
		B. Građevinska područja (GP)	1. Površina GP naselja – ukupno planirana	1.262,4 ha	Prostorni plan uređenja općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)
			2. Udio GP u odnosu na ukupnu površinu JLS	4,4%	
			3. Udio izgrađenog GP u odnosu na ukupnu površinu JLS	–	
			4. Udio neizgrađenog GP u odnosu na ukupno GP	–	
			5. Udio neuređenog GP u odnosu na ukupno GP	–	
			6. Broj stanovnika/ukupna površina GP	3,80 stan/ha	
7. Broj stanovnika/izgrađena površina GP	3,66 stan/ha				
2.3.	IZDVOJENA GRAĐEVINSKA PODRUČJA (IZVAN NASELJA)	Izdvojena građevinska područja (IGP)	1. Površina izdvojenog građevinskog područja izvan naselja – ukupno planirana	532,65 ha, 0,11 ha/st.	Prostorni plan uređenja općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)
			2. Površina i udio površine IGP pojedine namjene u odnosu na ukupnu površinu IGP:		
			2.a. Rekreativna namjena	13,47 ha 0,09 % 0,0028 ha/st.	
			2.b. Gospodarska namjena	406,24 ha 2,73 % 0,0824 ha/stan	
			2.c. Eksploatacija	112,94 0,76 % 0,02 ha/stan	
3. POSTOJEĆA INFRASTRUKTURNA OPREMLJENOST					
3.1.	PROMETNA INFRASTRUKTURA	A. Cestovni promet	1. Duljina cesta po vrstama:		Hrvatske ceste d.o.o.
			– državne ceste	15,7 km	
			– županijske ceste	33,1 km	
			– lokalne ceste	23,1 km	

	Osnovna tematska cjelina	Skupina pokazatelja	Pokazatelj		Izvor podataka		
3.1.	PROMETNA INFRASTRUKTURA	A. Cestovni promet	2. Udio pojedinih vrsta cesta:		Hrvatske ceste d.o.o.		
			– državne ceste	21,9 %			
			– nerazvrstane (bivše županijske ceste)	46,0 %			
			– nerazvrstane (bivše lokalne ceste)	32,1 %			
					3. Cestovna gustoća (dužina cesta / površina područja)	0,48 km/km ²	
		B. Željeznički promet	1. Duljina pruge prema vrsti:				–
			– lokalna	–			
			– regionalna	–			
			– međunarodna	–			
			2. Udio pojedinih vrsta željezničkih pruga:				
			– lokalna	–			
			– regionalna	–			
					3. Gustoća željezničkih pruga (dužina / površina područja)	–	
		C. Zračni promet	1. Broj zračnih luka prema vrstama		0		–
			– sportsko - zračna luka	0			
			2. Površina zračnih luka		–		
		D. Pomorski promet	1. Broj luka prema vrsti		–		–
			2. Površina kopnenog dijela luke		–		
3. Luke nautičkog turizma prema broju vezova			–				
E. Riječni promet	1. Broj riječnih luka prema veličini i rijeci		–		–		
	2. Klasa i duljina plovnih putova		–				
	F. Elektroničke komunikacije	1. Broj postojećih baznih stanica na 100 stanovnika		0,16	HAKOM – Hrvatska agencija za poštu i elektroničke komunikacije		
3.2	ENERGETSKA INFRASTRUKTURA	A. Opskrba električnom energijom	1. Duljina elektroopskrbnih vodova	nema podataka	HOPS		

	Osnovna tematska cjelina	Skupina pokazatelja	Pokazatelj		Izvor podataka
3.2.	ENERGETSKA INFRASTRUKTURA	B. Opskrba plinom	1. Duljina plinovoda	13.236 m	EVN Croatia plin
			2. Udio prema vrsti plinovoda:		
			– visoko tlačni	5.867 m	
				– srednjo tlačni	7.396 m
		C. Opskrba naftom	1. Duljina naftovoda:	–	JANAF d.d.
3.3.	OPSKRBA VODOM I ODVOĐNJA OTPADNIH VODA	A. Opskrba pitkom i tehnološkom vodom	1. Duljina javne vodoopskrbne mreže	21 km	Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split
			2. Potrošnja pitke vode	145 l/st/dan	
		B. Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda	1. Duljina kanalizacijske mreže	5.914 m	Hrvatske vode
			2. Uređaji za pročišćavanje otpadnih voda – kapacitet	135.000 ES	
3.4.	GOSPODARENJE OTPADOM	Odlagališta otpada	1. Broj i površina odlagališta prema vrsti	nema podataka	Ministarstvo zaštite okoliša i energetike
4. KORIŠTENJE I ZAŠTITA ZNAČAJNIH PROSTORA					
4.1.	KORIŠTENJE PRIRODNIH RESURSA	A. Poljoprivreda	1. Ukupna površina poljoprivrednog zemljišta	373,13 ha	Prostorni plan uređenja općine Klis (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)
			2. Udio poljoprivrednog zemljišta	2,51 %	
			3. Površina poljoprivrednog zemljišta po stanovniku	0,07 ha/stan	
		B. Šumarstvo	1. Ukupna površina šumskog zemljišta	12.291,62 ha	
			2. Udio šumskog zemljišta	82,66 %	
			3. Površina šumskog zemljišta po stanovniku	2,56 ha/stan	
		C. Vode	1. Površine površinskih voda	0	
			2. Udio površina površinskih voda u odnosu na površinu JLS	0	
			3. Dužina vodotoka	0	
		D. Morska obala	1. Morska obala – dužina obalne crte	–	
E. Mineralne sirovine	1. Broj i površina eksploatacijskih polja po vrstama mineralnih sirovina:				
	– eksploatacija tehničko-građevinskog kamena:				
	– Brštanovo	19,3 ha			

	Osnovna tematska cjelina	Skupina pokazatelja	Pokazatelj		Izvor podataka
			– Dugobabe	21,8 ha	
			– Majdan	44,3 ha	
			– Kosi	27,5 ha	
4.2.	ZAŠTIĆENE PRIRODNE VRIJEDNOSTI Zaštićena područja prirode		1. Broj i površina zaštićenih područja (PP, RP i ostalo)		Prostorni plan uređenja općine Klis (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst) Bioportal, AZO, od 2020. g. Hrvatska agencija za okoliš i prirodu – HAOP *ukupna površina zaštićenog područja
			Posebni rezervat – Gornji tok rijeke Jadro	1,52 ha	
			Područja ekološke mreže		
		2.	POP – Mosor, Kozjak i Trogirski zagora	46.005,34 ha*	
			POVS – Mosor	17.008,59 ha*	
			POVS – Golubinka kod Vučevice	0,7833 ha*	
			POVS – Jadro	6.157 ha*	
4.3.	KULTURNA DOBRA	Struktura registriranih kulturnih dobara	1. Broj zaštićenih kulturnih dobara:		Ministarstvo kulture
			– registrirani nepokretni	9	
			– registrirani pokretni	–	
			– nematerijalni	–	
			2. Broj ili udio obnovljenih kulturnih dobara	–	
			3. Broj ili udio ugroženih kulturnih dobara	–	
4.4.	PODRUČJA POSEBNIH KARAKTERISTIKA*	Područja potencijalnih prirodnih i drugih nesreća	* opisano u tekstualnom dijelu Izvješća		
5. DOKUMENTI PROSTORNOG UREĐENJA					
5.1.	POKRIVENOST PROSTORNIM PLANOVIMA	Pokrivenost PP prema razini planova i izvješća	Broj donesenih izmjena i dopuna PP:		Upravni odjel za prostorno uređenje, komunalne djelatnosti, gospodarstvo i upravljanje imovinom
			– PPUG	3	
			– GUP	–	
			– UPU	4	
			– DPU	1	
5.2.	PROVEDBA PROSTORNIH PLANOVA		1. Broj izdanih pojedinačnih akata prostornog uređenja – 2016. do 2020. godine		Jedinstveni upravni odjel Općine Klis
5.3.	URBANA PREOBRAZBA		1. Broj PP ili pojedinačnih zahvata	285	Prostorni plan uređenja općine Klis (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)

	Osnovna tematska cjelina	Skupina pokazatelja	Pokazatelj		Izvor podataka
5.4.	URBANA SANACIJA		1. Broj izdanih rješenja o ozakonjenju	303	Jedinstveni upravni odjel Općine Klis

III. ANALIZA PROVEDBE PROSTORNIH PLANOVA I DRUGIH DOKUMENATA

Prostornim uređenjem osiguravaju se uvjeti za korištenje, zaštitu i upravljanje prostorom čime se ostvaruju pretpostavke za društveni i gospodarski razvoj, zaštitu okoliša i prirode, gradnju i racionalno korištenje prirodnih i kulturnih dobara.

Zakonom o prostornom uređenju ("Narodne novine", broj 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19) uređuje se sustav prostornog uređenja: ciljevi, načela i subjekti prostornog uređenja, praćenje stanja u prostoru i području prostornog uređenja, uvjeti planiranja prostora, donošenje Strategije prostornog razvoja Republike Hrvatske, prostorni planovi uključujući njihovu izradu i postupak donošenja, provedba prostornih planova, uređenje građevinskog zemljišta, imovinski instituti uređenja građevinskog zemljišta i nadzor.

Prostorno uređenje temelji se na integriranom pristupu prostornom planiranju obuhvaćajući gospodarska područja, zaštitu prostora, znanstveno i stručno utemeljene spoznaje te poštivanje važećih smjernica prostornog uređenja.

Za prostor cijele Splitsko-dalmatinske županije, pa tako i općine Klis, na snazi je Prostorni plan Splitsko-dalmatinske županije ("Službeni glasnik Splitsko-dalmatinske županije", broj 1/03, 8/04 (stavlanje izvan snage odredbe), 5/05 (usklađenje s Uredbom o ZOP-u), 5/06 (ispravak usklađenja s

Uredbom o ZOP-u), 13/07, 9/13, 147/15 (rješenja o ispravcima grešaka)).

1. IZRADA PROSTORNIH PLANOVA

Prostorni plan uređenja općine Klis temeljni je dokument kojim su utvrđeni uvjeti za uređenje administrativnog područja općine Klis. Prostorni plan određuje planiranje i korištenje, namjenu, oblikovanje prostora te propisuje zaštitu okoliša, prirodne i kulturne baštine.

Prostorni plan uređenja općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst) usklađen je s prostornim planom višeg reda, Prostornim planom uređenja Splitsko-dalmatinske županije ("Službeni glasnik Splitsko-dalmatinske županije", broj 1/03, 8/04 (stavlanje izvan snage odredbe), 5/05 (usklađenje s Uredbom o ZOP-u), 5/06 (ispravak usklađenja s Uredbom o ZOP-u), 13/07, 9/13, 147/15 (rješenja o ispravcima grešaka)).

Svi dokumenti prostornog uređenja koji se donose i koji će se u narednoj perspektivi donositi za područje općine moraju biti usklađeni s dokumentima na županijskoj razini. PPU općine Klis detaljnije se razrađuju i konkretiziraju odredbe Splitsko-dalmatinske županije, što se prije svega odnosi na uređenje, korištenje i zaštitu područja Općine te zaključke višeg dokumenta prostornog uređenja, odnosno na specifične ciljeve, prioritete i mjere.

Tablica 35. Popis prostorno-planske dokumentacije općine Klis koji su na snazi:

DOKUMENT	SLUŽBENI GLASNIK
Prostorni plan Splitsko-dalmatinske županije	"Službeni glasnik Splitsko-dalmatinske županije", broj 1/03, 8/04 (stavlanje izvan snage odredbe), 5/05 (usklađenje s Uredbom o ZOP-u), 5/06 (ispravak usklađenja s Uredbom o ZOP-u), 13/07, 9/13, 147/15 (rješenja o ispravcima grešaka)
Prostorni plan uređenja općine Klis	("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)
DPU Groblja Klis broj 19	"Službeni vjesnik Općine Klis", broj 9/10, 7/15
UPU Radne zone Vučevica broj 26	"Službeni vjesnik Općine Klis", broj 3/12
UPU Radne zone Vučevica broj 22	"Službeni vjesnik Općine Klis", broj 3/12
UPU Gospodarske zone Kurtovići sjever broj 29	"Službeni vjesnik Općine Klis", broj 9/10, 6/17
UPU Tehnološki park Vučevica broj 25	"Službeni vjesnik Općine Klis", broj 6/10

Prostorni plan uređenja općine Klis donesen je 2000. godine i predstavlja dokument kojim su utvrđeni uvjeti za uređenje općinskog područja.

“Sagledavanjem prostorno-razvojnih značajki općine Klis te njenim resursima, došlo je do potrebe za Izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Općine Klis donesenih u rujnu 2009. godine, a objavljene u “Službenom vjesniku Općine Klis”, broj 2/2009.”¹⁴

Razlozi za izradu I. Izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja općine Klis bili su:

- usklađivanje PPU Općine Klis s novim Zakonom o prostornom uređenju i gradnji (“Narodne novine”, broj 76/07, 38/09, 55/11, 90/11, 50/12);
- usklađivanje PPU općine Klis s Izmjenama i dopunama Prostornog plana Splitsko-dalmatinske županije;
- potreba omogućavanja izgradnje alternativnih izvora energije;
- potreba planiranja novih i izmjena postojećih UPU i DPU;
- potreba planiranja mogućih novih radnih zona;
- potreba usklađivanja buduće komunalne izgradnje infrastrukture i PPU općine Klis;
- manje izmjene granica zona u planu namjene površina.

Nakon I. Izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja općine Klis, zbog promjena u demografskom smislu, gospodarskom, prometnom, infrastrukturnom, zbog načina zaštite i prezentacije spomeničkih cjelina i lokaliteta, kao i zbog zaštite prirodnih resursa (posebno vodnih), neusklađenosti katastarske podloge sa stvarnim stanjem na terenu,¹⁵ Općinsko vijeće donijelo je Odluku o Izradi II. Izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja općine Klis (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 4/00, 2/09, 5/17 i 8/17).

Razlozi za izradu II. Izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja općine Klis su:¹⁶

- omogućavanje legalizacije stambenih i poslovnih građevina,
- sagledavanje mogućnosti lokacija za reciklažna dvorišta,
- revizija izgrađenog, neizgrađenog i neuređenog dijela građevinskog područja,

¹⁴ Izvješće o stanju u prostoru općine Klis 2016. - 2020. (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 4/16)

¹⁵ Odluka o izradi Izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja općine Klis (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 4/00, 2/09, 5/17 i 8/17)

¹⁶ Isto

- revizija planova nižeg reda uz sagledavanje potrebe uvođenja novih,
- potreba omogućavanja izgradnje alternativnih izvora energije,
- revizija i sagledavanje potreba planiranja radnih zona,
- potreba usklađivanja buduće komunalne izgradnje infrastrukture i PPU općine Klis,
- manje korekcije granica građevinskog područja bez širenja istog,
- usklađenja sa zakonskim i podzakonskim aktima temeljem zahtjeva javnopravnih tijela.

2. PROVEDBA PROSTORNIH PLANOVA

Zahvati u prostoru provode se sukladno važećem Prostornom planu uređenja općine Klis (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst), odnosno u skladu s ostalim važećim planovima nižeg ranga i posebnim propisima za izdavanje akata za provedbu (lokacijske dozvole, građevinske dozvole, dozvole za promjenu namjene i uporabu građevine, rješenja o utvrđivanju građevne čestice, potvrde parcelacijskog elaborata).

Provedbeni dokumenti koji su propisani važećim PPUO-om izrađuju se, donose i provode sukladno utvrđenim razvojnim ciljevima i prioritetima Općine Klis od strane Općinskog vijeća, definiranom prostorno-planskom dokumentacijom, strategijom i ostalim donesenim dokumentima od strane Općinskog vijeća.

2.1. Pojedinačni akti prostornog uređenja

Akte o gradnji izdaje Jedinostveni upravni odjel Općine Klis, koji obavlja poslove izdavanja akata vezanih uz provedbu dokumenata prostornog uređenja i gradnje općine Klis te druge poslove iz nadležnosti navedenog JUO.

Ozakonjenje nezakonito izgrađenih zgrada

Temeljem Zakona o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama (“Narodne novine”, broj 86/12, 143/13, 65/17 i 14/19) omogućilo se ozakonjenje nezakonito izgrađenih zgrada, dijelova zgrade izgrađenih bez akta kojim se odobrava građenje, odnosno protivno tom aktu, evidentiranih na digitalnoj ortofoto karti izrađenoj na temelju aerofotogrametrijskog snimanja Republike Hrvatske od 21. lipnja 2011. godine (DOF5/2011).

Rješenja o izvedenom stanju na području općine Klis donosi Jedinostveni upravni odjel Općine Klis. Prema podacima dobivenim od Jedinostvenog upravnog odjela Općine Klis, ukupno izdanih rješenja za ozakonjenje nezakonito izgrađenih zgrada za općinu Klis za period 2016. - 2019. bio je 285 i to:

- 2016. godine izdano je 135 rješenja,
- 2017. godine izdano je 51 rješenje,
- 2018. godine izdano je 68 rješenja,
- 2019. godine izdano je 31 rješenje.

3. PROVEDBA DRUGIH DOKUMENATA KOJI UTJEČU NA PROSTOR

Od razvojnih programa, Općina se oslanja na razvojne dokumente i programe Republike Hrvatske, Splitsko-dalmatinske županije, strateške i ostale dokumente Općine Klis te na razvojne dokumente i programe Europske unije.

• *Strategija razvoja Općine Klis 2014. - 2020.*

Strategija razvoja općine Klis predstavlja ključni strateški dokument kojim se definiraju smjerovi društvenog i gospodarskog razvoja na lokalnoj razini. Ovim su dokumentom obuhvaćeni svi oni procesi koji izravno doprinose unaprjeđenju društvene i gospodarske situacije u općini kroz poticanje poduzetništva, razvoja društvene infrastrukture, turizma te razvoja ljudskih potencijala. Strategija razvoja sadrži viziju, ciljeve i prioritete razvoja prepoznate od strane ključnih dionika na lokalnoj razini. Također obuhvaća konkretne korake k ostvarenju vizije i strateških ciljeva operacionalizirane u obliku razvojnih mjera i projekata.

Ciljevi procesa razvoja lokalne strategije:

- Odrediti dugoročnu viziju razvoja općine,
- Kreirati razvojne prioritete koji vode k ostvarenju vizije,
- Definirati listu projekata kojima će se provesti razvojna strategija,
- Razviti i podržati organizacijsku/provedbenu strukturu.

Strategija razvoja općine za razdoblje 2014. - 2020. predstavlja dugoročni plan mobilizacije svih potencijala – općinskog kapitala prema ostvarivanju svoje misije, dugoročne vizije i razvojnih prioriteta.

Ona je temeljni dokument razvoja općine za naredno razdoblje, s ciljem daljnjeg razvoja općine sinergijskim uparivanjem sredstava Europskih fondova i potencijala lokalne zajednice. Prema navedenoj Strategiji vizija razvoja općine Klis glasi: “Klis – moderna općina uravnotežena između tradicijskih vrijednosti i suvremenog životnog okruženja stvorenog za njene stanovnike na principima znanja i održivog gospodarstva.”

• *Plan gospodarenja otpadom općine Klis 2019. - 2024.*

Temelji gospodarenja otpadom u Republici Hrvatskoj sadržani su u Zakonu o održivom go-

spodarenju otpadom (“Narodne novine”, broj 94/13, 73/17 i 14/19), Strategiji gospodarenja otpadom RH (“Narodne novine”, broj 130/15) te Planu gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017. - 2022. godine (“Narodne novine”, broj 3/17).

Plan gospodarenja otpadom općine Klis za razdoblje 2019. - 2024. godine (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 4/20) je temeljni dokument za odgovorno i održivo planiranje aktivnosti gospodarenja otpadom na području općine Klis. Ovim Planom će se na temelju analize postojećeg stanja i zakonski postavljenih ciljeva gospodarenja otpadom odrediti mjere i aktivnosti potrebne za poboljšanje organizacije sustava gospodarenja otpadom, financiranje sustava te jačanje svijesti i participacije javnosti.

Ciljevi koji su postavljeni predmetnom Strategijom glase:

- Unaprijediti sustav gospodarenja komunalnim otpadom,
- Unaprijediti sustav gospodarenja posebnim kategorijama otpada,
- Unaprijediti sustav gospodarenja opasnim otpadom,
- Sanirati lokacije onečišćene otpadom,
- Kontinuirano provoditi izobrazno-informativne aktivnosti,
- Unaprijediti informacijski sustav gospodarenja otpadom,
- Unaprijediti nadzor nad gospodarenjem otpadom,
- Unaprijediti upravne postupke u gospodarenju otpadom.

• *Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split*

Osnova za izradu Strategije razvoja Urbane aglomeracije Split bilo je definiranje obuhvata same Aglomeracije koja je ustrojena Odlukom Ministra MRRFEU, dana 30. studenog 2015. sukladno članku 14. Zakona o regionalnom razvoju (“Narodne novine”, broj 147/14), a na temelju pisanih suglasnosti svih jedinica lokalne samouprave u obuhvatu Aglomeracije. Nacrt obuhvata definiran je temeljem Smjernica MRRFEU.

Ključno je napomenuti kako je predviđeno fa- zno širenje Urbane aglomeracije Split na područja koja danas nisu obuhvaćena kriterijem MRRFEU. Sukladno Smernicama, izrađena je analiza stanja, sažetak analize stanja, identifikacija razvojnih potreba i potencijala te strateški okvir (vizija, ciljevi, razvojni prioriteti i mjere).

4: PROVOĐENJE ZAKLJUČAKA, SMJERNICA, PRIJEDLOGA ZA UNAPREĐENJE, PREPORUKA, AKTIVNOSTI ODNOSNO MJERA IZ PREDHODNOG IZVJEŠĆA O STANJU U PROSTORU OPĆINE KLIS

Izvješće o stanju u prostoru kroz analizu stanja u prostoru i svih dostupnih pokazatelja te njihovom usporedbom, definira primjenjivost i nedostatke postojećih prostornih planova te na osnovi ocjene stanja u prostoru daje prijedloge razvojnih mjera i preporuke za unaprjeđenje održivog razvoja prostora kroz plan aktivnosti za naredno razdoblje.

Općina Klis je posljednji dokument praćenja stanja u prostoru (Izvješće o stanju u prostoru općine Klis za razdoblje od 2016. do 2020. godine – koji je obradio stanje u prostoru općine Klis za razdoblje 2012. - 2016. godine) objavljen je u "Službenom vjesniku Općine Klis", broj 4/16.

Predhodno Izvješće o stanju u prostoru je na temelju PPU općine Klis iz 2009. godine predložilo izradu dokumenata prostornog uređenja užih područja i to:

Tablica 36. Predložena izrada dokumenata

Zona	Namjena	Plan
Bilobrci Zapad	naselje	UPU
Bilobrci Istok	naselje	UPU
Grubišići - Dolac	naselje	UPU
Korušce Sjever	naselje	UPU
Korušce Jug	naselje	UPU
Dugobabe Jug	naselje	UPU
Dugobabe Istok	naselje	UPU
Vučevca	naselje	UPU
Veliki Bročanac	naselje	UPU
Mali Bročanac	naselje	UPU
Prugovo Zapad	naselje	UPU
Prugovo Istok	naselje	UPU
Prugovo Jug 1	naselje	UPU
Prugovo Jug 2	naselje	UPU
Konjsko Zapad 1	naselje	UPU
Konjsko Zapad 2	naselje	UPU
Konjsko Sjever	naselje	UPU
Konjsko Istok	naselje	UPU
Konjsko Jug	naselje	UPU
Klis Centar	naselje	DPU ili UPU

Zona	Namjena	Plan
Klis	groblje	DPU
Gizdići	naselje	UPU
Mezanovac	naselje	DPU ili UPU
Vučevica Zapad	Gospodarska – proizvodno-poslovna	UPU
Vučevica	Gospodarska – proizvodno-poslovna	UPU
Vučevica Istok	Gospodarska – proizvodno-poslovna	UPU
Vučevica Jug	Gospodarska – proizvodno-poslovna	UPU
Prugovo	Gospodarska – proizvodno-poslovna	UPU
Grlo - Klis	Gospodarska – proizvodno-poslovna	UPU
Izmjene i dopune Kurtovići Sjever	Gospodarska – proizvodno-poslovna - rekreacijska - stambena	UPU
Kurtovići Jug 1	Gospodarska – proizvodno-poslovna	UPU
Kurtovići Jug 2	Gospodarska – proizvodno-poslovna	UPU
Majdan	Gospodarska – proizvodno-poslovna	UPU
Konjsko	Šport i rekreacija	UPU

Izvor: Izvješće o stanju u prostoru općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/16)

U promatranom razdoblju (2016. - 2020.) Općina Klis izradila je Izmjene i dopune UPU-a Gospodarske zone Kurtovići sjever br. 29 ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 9/10, 6/17), te III. Izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Općine Klis ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst), a za vrijeme pisanja ovog Izvješća donesena je i Odluka o izradi IV. Izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja općine Klis.

Ostale aktivnosti i smjernice prethodnog Izvješća o stanju u prostoru općine Klis odnosile su se na infrastrukturne projekte, cestovni promet, elektroopskrbu, vodoopskrbu i odvodnju i telekomunikacije koji su određeni odredbama Prostornog plana uređenja općine Klis. Predmetnim Izvješćem određene su preporuke i mjere za provođenje politike uređenja prostora i dokumenata prostornog

uređenja u vidu pripreme i poboljšanja infrastrukture i ostalih zahvata u prostoru. Općina Klis se u promatranom razdoblju u potpunosti oslanjala i vršila provedbu Prostornog plana uređenja (kao i navedenih smjernica i aktivnosti) kao temeljnog dokumenta prostornog razvoja općine.

Smjernice, prijedlozi i preporuke za prostor općine Klis biti će obrađeni u idućem poglavlju ovog Izvješća te će analiza provedba istih biti predmet idućeg Izvješća o stanju u prostoru općine Klis (2020. - 2024.).

IV. PREPORUKE ZA UNAPRJEĐENJE STANJA U PROSTORU S PRIJEDLOGOM PRIORITETNIH AKTIVNOSTI

1. POTREBE, MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA DALJNJEG ODRŽIVOG RAZVOJA U PROSTORU OPĆINE KLIS OBZIROM NA OKOLNOSTI, SEKTORSKA OPTEREĆENJA I IZAZOVE

Strategija održivog razvoja “kao univerzalnog zahtjeva na kojemu se temelje osnovni ciljevi – teritorijalna, socijalna i gospodarska kohezija” prenosi se i u područje prostornog razvoja, u smislu da gospodarski razvoj bude prihvatljiv okolišu, odnosno održiv.

Demografska analiza pokazuje da je 2011. došlo do rasta broja stanovnika u odnosu na 2001. godinu za nešto manje od 10% što je za Hrvatsku značajan i važan podatak. Također, on predstavlja smjernicu za razvoj i podsjetnik kako su upravo ljudi najveći generatori ekonomskog prosperiteta općine. Povećanjem broja stanovnika povećavaju se potrebe stanovnika vezane za: opremljenost javnom i komunalnom infrastrukturom, opremljenost društvenom infrastrukturom, a sukladno tome i životni standard.

Općina Klis donijela je niz mjera za poticanje poduzetništva, a posebno se ističu gospodarske zone od kojih su za čak četiri izrađeni Urbanistički planovi uređenja (UPU broj 22 – radna zona Vučevica zapad, UPU broj 26 – radna zona Vučevica jug 2, UPU broj 25 – Tehnološki park Vučevica jug 1, te UPU broj 29 – Kurtovići sjever). Posljedično, u promatranom razdoblju smanjila se nezaposlenost, broj registriranih poduzeća je porastao, a povećali su se i ukupni prihodi poduzeća. Potrebna su kontinuirana i daljnja ulaganja u poticanje poduzetništva, razvoja poduzetničkih zona i mjera aktivnih politika kako bi se pozitivni trendovi nastavili.

Općina Klis ima u svom sastavu mnoge povijesno-kulturološke vrijednosti, poljoprivredna zemljišta, poslovne zone na kojima leži smjer bu-

dućeg razvoja koji predstavlja uravnoteženi pristup tradicijskim vrijednostima i kulturi s jedne strane i suvremene ekonomije održivog gospodarstva s druge strane. Posebno je bitno istaknuti kako je u okviru prirodnih i krajobraznih vrijednosti potrebno razvijati zaštitu okoliša u skladu s Nacionalnom strategijom zaštite okoliša.

Mogućnosti i preporuke održivog razvoja općine Klis obuhvaćaju:

- Održivo upravljanje posjetiteljima Tvrđave Klis, posebno u ljetnim mjesecima kada broj posjetitelja predstavlja opterećenje postojeće infrastrukture;
- Gospodariti otpadom kroz praćenje provedbe Strategije gospodarenja otpadom općine Klis;
- Težiti povećanju udjela obnovljivih energija (npr. biomasa, solarna energija, biopročistači i dr.);
- Težiti izgradnji decentraliziranih eko-sept sustava zbrinjavanja bioloških otpadnih voda, koja osigurava najvišu kvalitetu pročišćene vode, odnosno treći stupanj. Uzimajući u obzir prirodna bogatstva Općine Klis koja je potrebno zaštititi, potrebno je težiti izgradnji navedenih pročištača koji su u skladu s politikom EU – Zeleni plan, te koji pogoduju daljnjem razvoju Zelene infrastrukture u Hrvatskoj i općini Klis.
- u MBR uređajima ne postoji opasnost od curenja mulja, dok u pročišćenim otpadnim vodama ne postoje koloidi, krute tvari niti bakterije i virusi koji uzrokuju bolesti i onečišćuju ekosustav.
- Razvoj poljoprivrede kroz poticanje eko uzgoja i proizvodnje hrane, podupiranje udruživanja poljoprivrednih proizvođača, educiranje stanovnika o mogućnosti korištenja potpora za projekte u poljoprivredi;
- Izrada Krajobrazne tipologije (Krajobrazne osnove) kojom se dobiva uvid u karakteristike ruralnih krajobraza, odnosno stanje, ugroženost i osjetljivost krajobraza. Studijom valorizacije ruralnog krajobraza vrednuje se ruralni prostor i dobiva model pogodnosti, odnosno plan optimalnog razmještaja određenih tipova djelatnosti na čemu se temelji Strategija prostornog razvoja sa smjernicama.

U budućem gospodarskom razvoju općina Klis svoj fokus treba staviti na održivost prirodnih i kulturnih resursa te na njima temeljiti prateću industriju za pravce budućeg gospodarskog razvoja budući da očuvana prirodna i kulturna baština s naglaskom na zaštićena nematerijalna kulturna dobra, čine glavne atraktore u prostoru i nose veliki potencijal u daljnjem razvoju.

2. OCJENA POTREBE IZRADE NOVIH I/ILI IZMJENE I DOPUNE POSTOJEĆIH PROSTORNIH PLANOVA NA RAZINI OPĆINE KLIS

Predmetnim Izvješćem razmatra se stanje u prostoru za četverogodišnje razdoblje zaključno s 2020. godinom, u vrijeme kada je na snazi PPU općine Klis s III. Izmjenama i dopunama donesenim 2017. godine ("Službeni vjesnik Općine Klis", broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst).

Prostornim planom uređenja općine Klis određena je obveza izrade planova nižeg reda kako slijedi:

Tablica 37. Predviđena obveza izrade planova nižeg reda

Zona	Namjena	Plan
Bilobrci Istok	naselje	UPU 2
Korušce Jug	naselje	UPU 5
Prugovo Istok 1	naselje	UPU 11
Prugovo Jug 1	naselje	UPU 12
Prugovo Jug 2	naselje	UPU 13
Konjsko Jug	naselje	UPU 18
Vučevica	Proizvodno-poslovna	UPU 23
Vučevica Istok	Proizvodno-poslovna	UPU 24
Prugovo	Proizvodno-poslovna	UPU 27
Grlo - Klis	Proizvodno-poslovna	UPU 28
Kurtovići Jug 1	Proizvodno-poslovna	UPU 30
Kurtovići Jug 2	Proizvodno-poslovna	UPU 31
Majdan	Proizvodno-poslovna	UPU 32
Konjsko	Športsko - rekreacijska zona	UPU 33
Prugovo istok 2	naselje	UPU 34
Prugovo jug 3	naselje	UPU 35

Osim dokumenata prostornog uređenja određenih Prostornim planom, predlaže se izrada dokumenata koji prvenstveno služe kao stručna podloga pri izradi ili pri izmjenama i dopunama prostorno-planske dokumentacije i kao smjernica za razvoj cjelokupnog područja općine Klis kroz element Zelene infrastrukture i zaštita prostora. Naime, nova kohezijska politika EU za sljedeći dugoročni proračun EU-a (2021. - 2027.) predlaže osuvremenjivanje kohezijske politike, glavne ulagačke politike EU-a. Ista je predložila dugoročni proračun EU-a (2021. - 2027.) te će ulaganja EU-a u razdoblju od 2021. do 2027. bit usmjerena na pet glavnih ciljeva, od kojih je jedan usmjeren na: "Zeleniju Europu bez ugljika, provedbom Pariškog

sporazuma i ulaganjem u energetska tranziciju, obnovljive izvore energije i borbu protiv klimatskih promjena."

Kako bi Općina Klis bila strateški i projektno spremna za navedeno razdoblje i na vrijeme osigurala pokrivenost strateškom i projektnom dokumentacijom kojom bi zaštitila i vrednovala prirodne i kulturne vrijednosti, krajobrazne vrijednosti, prepoznate iznimne krajobraze, kulturna dobra (baštinu), odnosno prirodnu te materijalnu i nematerijalnu kulturno-povijesnu baštinu, za apliciranje na fondove, smatra se nužnim izraditi sljedeće dokumente:

• *Studija i strategija Zelene infrastrukture*

EU dokument Strategija Europske unije za zelenu infrastrukturu zagovara potpunu integraciju zelene infrastrukture u propise EU-a, čime bi ona postala standardni element sustavnog planiranja prostora i njegovog razvoja na razini Europske unije. Koncept zelene infrastrukture podrazumijeva multifunkcionalnu mrežu "otvorenih prostora" nekog područja. Pojam "otvorenog prostora" u kontekstu zelene infrastrukture pri tome može obuhvaćati sve od zaštićenih područja i krajobraza visoke ekološke, vizualne i kulturne vrijednosti, preko otvorenih površina, krajobraza rijeka i jezera, urbanih, periurbanih i ruralnih poljoprivrednih krajobraza, komunikacijskih koridora, pa sve do saniranih industrijskih i degradiranih krajobraza.

Zelena infrastruktura za razliku od sive infrastrukture, može dati jeftinija i okolišno prihvatljivija rješenja te pružiti višefunkcionalnu ulogu u istom prostornom području: okolišne funkcije (npr. očuvanje bioraznolikosti ili prilagodba klimatskim promjenama), društvene (npr. osiguranje kvalitetne odvodnje ili zelenih površina) i gospodarske (npr. stvaranje radnih mjesta i rast cijena nekretnina, zelena ekonomija).

Nadalje, Strategija zelene infrastrukture je strateški alat kojim se za promatrano područje definira vizija razvoja, kartografski plan te set mjera za implementaciju. Planom i mjerama se prikazuje način provedbe vizije, a mjere mogu uključivati set konkretnih projekata koji kasnije služe kao podloga i uporište za povlačenje sredstava iz novog financijskog razdoblja EU (2021. - 2027.) te načine implementacije vizije u različite sektorske alate (prostorno planiranje, konzervatorske i prirodoslovne podloge, lokalne razvojne strategije, strategije razvoja turizma, gradski proračun i dr.).

• *Krajobrazna osnova (Atlas krajobraza)*

Izradom dokumenta kao stručne podloge za daljnju izradu vrednovanja krajobraza te ostalu

prostorno - plansku dokumentaciju svih razina dobiva se uvid u karakteristike ruralnih krajobraza, odnosno stanje, ugroženost i njihovu osjetljivost. Izrađuju se tipologija krajobraza, registar svih dobara i vrijednosti Općine Klis, a uz vrednovanje krajobraza donose se i smjernice za razvoj i zaštitu u skladu s propisima EU i razvojnim dokumentima RH te se formira registar Iznimnih kulturnih krajobraza koji doprinosi atraktivnosti Općine Klis. Kroz metodologiju izrade Atlasa krajobraza propituje se mogućnost razvoja različitih djelatnosti (turizma) u svrhu očuvanja i zaštite područja, ali i njegovog razvoja.

3. PREPORUKE PRIORITETNIH AKTIVNOSTI I MJERA ZA UNAPRJEĐENJE PROSTORNOG RAZVOJA OPĆINE KLIS

Smjernice razvoja ogledaju se kroz utvrđivanje preporuka, koje su nastale kao rezultat analiza stanja u prostoru i u skladu su s razvojnim strateškim dokumentima na razini Županije i Općine. Općina Klis kroz održivi razvoj treba zadovoljiti potrebe sadašnjice, ne dovodeći u pitanje budućnost i opstanak i održivi razvoj budućih generacija. Kao jedna od temeljnih komponenti održivog razvoja nameće se zaštita okoliša koja uz gospodarstvo i stanovništvo predstavlja temelj sadašnjeg i budućeg razdoblja. Pronalazak ravnoteže između očuvanja prostora i budućeg razvoja i napretka, predstavlja ključ za očuvanje prostornih vrijednosti općine Klis. Načela održivog razvoja moraju biti u srži svih odluka i preporuka za daljnji razvoj.

Kroz racionalno korištenje prostornih resursa, opremanje komunalnom infrastrukturom i centralnim funkcijama naselja te pažljivo balansiranim budućim razvojem s naglaskom na kulturne i krajobrazne vrijednosti, Općina Klis može unaprijediti postojeće stanje u prostoru te sustavno unaprijediti razvoj i programe. Uključivanje istih u EU projekte te njihovo sufinanciranje, budući razvoj općine Klis usmjeravati će se prema sljedećim principima:

• *Razvoj komunalne i prometne infrastrukture*

Razvoj komunalne, prometne i društvene infrastrukture nužan je za učinkovito i konkurentno gospodarstvo te privlačenje novih investicija i potrebno ga je temeljiti na načelima održivog razvoja. Za općinu Klis to se posebno odnosi na vodoopskrbu i odvodnju u dijelovima naselja, posebno u visokim zonama naselja Klis. Osnovni cilj je osigurati kvalitetnu i trajnu opskrbu vodom svih domaćinstava uz zaštitu izvorišta i osiguranje kvalitete vode te adekvatno upravljanje vodovo-

dnom i kanalizacijskom mrežom. Preporuča se, gdje je moguće, uvođenje razdjelnog sustava odvodnje koji će odvojeno rješavati oborinske odvodnje i odvodnju otpadnih voda.

Nužno je spomenuti kako je početkom 2020. godine potpisan ugovor za "Poboljšanje vodno - komunalne infrastrukture aglomeracije Split - Solin". Osim veće priključenosti na vodoopskrbni i sustav odvodnje, jedna od najznačajnijih dobrobiti projekta je očuvanje okoliša. U sklopu navedenog projekta obaviti će se sljedeći radovi značajni za općinu Klis: "Postojeće UPOV-a Stupe udvostručiti će se kapacitet tako da može primati otpadne vode cijelog područja aglomeracije (Split, Solin, Klis, Dugopolje i Podstrana) i podići stupanj biološkog pročišćavanja. Istovremeno će se povećati kapacitet podmorskog ispusta Stobreč građenjem druge cijevi ispusta. Kliška naselja položena ispod "stare" ceste za Klis će dobiti kanalizacijsku mrežu sa spojem na UPOV Stupe. Visoke zone Klisa će dobiti nove objekte vodoopskrbe (crpne stanice i vodospreme) i proširenje vodoopskrbne mreže."¹⁷

Što se prometa tiče, općina Klis dobro je prometno povezana i nalazi se na povoljnom geostrateškom položaju, no potrebno je modernizirati i poboljšati prometnu infrastrukturu, osigurati uređenje nerazvrstanih cesta na području općine, izgraditi nove funkcionalne cestovne pravce, mrežu biciklističkih staza i uložiti u unaprjeđenje pješačkih komunikacija. Posebno je važno nastaviti izgradnju i poboljšanje mreže biciklističkih staza uz uspostavu odmorišta za bicikliste te uložiti u unaprjeđenje pješačkih komunikacija, tematskih staza i vidikovaca.

Adaptacija prometne mreže u funkciji razvoja turizma (turistička naselja, vinske ceste, tematske staze i sl.) i ugostiteljstva, prvenstveno u svrhu dostupnosti turističkih sadržaja, a posebno za vrijeme ljetnih mjeseci. Kvalitetna i protočna prometna infrastruktura je preduvjet iskorištavanja svih prirodnih, kulturnih i ekonomskih potencijala općine.

Ceste, opskrba vodom i odvodnja otpadnih voda prije svega služe potrebama lokalnog stanovništva, ali ukoliko se očekuje veći priliv turista u narednom razdoblju, pretpostavka je da će porasti i pritisak na navedenu infrastrukturnu mrežu. Stoga je potrebno unapređivati kapacitete i povećavati standarde gradske infrastrukture kako bi se olakšao protok ljudi i dobara uz minimalne pritiske na okoliš.

Za razvoj općine važna stavka je i izgradnja reciklažnog dvorišta koje treba planirati prema

¹⁷ Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split

Prostornom planu, te osiguravanje zelenih otoka na području naselja. Također je potrebno podizati ekološku svijest građana putem edukacije, širenjem odgovornosti i brige za okoliš te kroz primjere dobre prakse. Potrebno je sustavno ulaganje u obnovljive izvore energije, edukaciju stanovništva i poduzetnika na korištenje OIE i energetske učinkovitost.

• **Razvoj gospodarstva i poduzetništva**

Konkurentno poduzetništvo očituje se kroz izgradnju poslovne infrastrukture, otvaranje i ulaganje u opremanje poduzetničkih i gospodarskih zona, ali i kroz poticanje inovacija i tehnološki razvoj malog i srednjeg poduzetništva te industrije i obrta, a posebno OPG-ova.

Razvoj poduzetništva pokazuje razinu razvoja pa je opći cilj poticati aktivnosti malog i srednjeg poduzetništva, posebno OPG-ova u svrhu razvoja ruralnog turizma i autohtonih proizvoda. Raspoloživi resursi, kao što su turistička infrastruktura, razne poticajne aktivnosti, tradicionalne djelatnosti, znanje i stručnost, omogućuju razvoj poduzetničkih inicijativa i poduhvata za postojeće i nove poduzetnike. Općina Klis je u dosadašnjem razdoblju činila velike napore u obliku poslovnih zona i stavljanja u funkciju istih, što se pokazalo i kroz pozitivan trend smanjenja nezaposlenosti i otvaranja novih poduzeća na prostoru općine. Prostornim planovima potrebno je daljnje planiranje i izrada prostorno-planske dokumentacije za poduzetničke i gospodarske zone s posebnim olakšicama i poticajima, budući da iste predstavljaju veliki gospodarski potencijal.

Potrebno je osmišljavati i provoditi edukativno-kreativne radionice za poticanje mladih poduzetnika kako bi ih se osnažilo i pripremilo za tržište. Potrebno je poticati gospodarstvo prvenstveno temeljeći njegov razvoj na postojećim prirodnim i kulturnim resursima, koji se trebaju koristiti na održiv način. U tom vidu, potrebna je i edukacija za olakšavanje i ubrzavanje administracije, kao i povećanje dostupnosti financijskih sredstava poduzetnicima i obrtnicima kroz nacionalne i EU fondove. Važno je i poticanje socijalnog poduzetništva u vidu zadrugarstva, osnivanja klastera, međusobnog povezivanja i suradnje između gospodarskih subjekata na području općine, kao i na širem području LAG-a Zagora.

• **Razvoj turizma**

Potrebno je poticati razvoj selektivnih oblika turizma koji bi sinergijski zaokružili i upotpunili turističku ponudu, kao i suradnju između javnog i privatnog sektora te povezanost između sektora po-

ljoprivrede i turizma (ruralni turizam, eko turizam, zeleni turizam i dr.).

Osim Kliške tvrđave, postoji još dosta drugih potencijala u okolici i zagorskom dijelu općine koje se trebaju poticati, kao što su: razvoj ruralnog turizma – od OPG-ova preko događanja u svrhu očuvanja tradicijske kulture i gastronomske ponude. Dodatno, uz takve selektivne oblike turizma povezuje se i ostala gastro i eno, eko ponuda. Takvo objedinjavanje turističkih proizvoda i segmentacija turističkog tržišta omogućuje bolje razumijevanje potreba i želja gostiju. Na taj se način turistički proizvodi mogu prilagoditi željama i potrebama određenog tržišnog segmenta. Razvoj integrirane turističke ponude uključuje povezivanje kulturno-povijesne baštine s prirodnom baštinom i drugim čimbenicima održivog gospodarstva, u svrhu razvoja poduzetništva temeljenog na kulturnom i kreativnom turizmu te brendiranju i marketingu destinacije. Potreban je stalni rad na razvoju strategije turizma i primjerenih poslovnih zona vodeći računa o mogućnostima razvoja u sklopu okruženja, strukturi nezaposlenih, ekologiji, mobilnosti radne snage i dr.

Lokalnim poticajnim mjerama treba dodatno poduprijeti razvoj turizma i njegovih selektivnih oblika. Izradom novih projekata omogućit će se stvaranje preduvjeta za razvoj novih proizvoda i usluga.

• **Zaštita okoliša**

Za unaprjeđenje održivog razvoja u prostoru općine potrebno je sustavno provoditi mjere zaštite okoliša, prirode i kulturne baštine, korištenje obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti. Zaštitom okoliša osigurava se cjelovito očuvanje kakvoće okoliša, očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti, racionalno korištenje prirodnih dobara i energije na najpovoljniji način za okoliš, kao osnovni uvjet zdravog života i temelj održivog razvitka.

Kao što je već ranije spomenuto, Studija i Strategija zelene infrastrukture te Atlasi krajobraza predstavljaju stručnu podlogu za prostorno-plansku dokumentaciju i održivi razvoj prostora koje su od velikog značaja. Važno je istaknuti Zelenu infrastrukturu koju čini mreža zelenih i otvorenih površina općine uključujući šume, poljoprivredne površine, zaštićena područja, parkove, vrtove, dječja igrališta, sportske terene, groblja i dr. Navedeno je posebno bitno s obzirom da je Republika Hrvatska supotpisnica Europske konvencije o krajobrazima, Direktive EU te je zelena infrastruktura prepoznata kroz Zakon o prostornom uređenju (članak 3.,

točka 48.) pa je neupitna i njena implementacija u prostorno-plansku dokumentaciju kroz naredno razdoblje.

Općina Klis donijela je i Plan gospodarenja otpadom općine za razdoblje 2019. - 2024. godine koji predstavlja temeljni dokument za odgovorno i održivo planiranje aktivnosti i gospodarenja otpadom na području općine Klis. Planom su postavljeni ciljevi, mjere i aktivnosti gospodarenja otpadom potrebne za poboljšanje organizacije sustava gospodarenja otpadom, financiranje sustava te jačanje svijesti i participacije javnosti. U narednom razdoblju potrebno je izvršiti Planiranu dinamiku izvršenja Plana gospodarenja otpadom zajedno sa komunalnim poduzećem koje je u vlasništvu JLS.

• **Održivi razvoj poljoprivrede**

Najveće mogućnosti za promociju i plasman poljoprivrednih proizvoda kao važan čimbenik atraktivnosti područja, leži u povezivanju poljoprivrede s turizmom, ugostiteljstvom, suvenirskim obrtima te različitim tematskim stazama i manifestacijama. U svrhu što potpunijeg turističkog doživljaja destinacije potrebno je kreirati izvornu gastro-enološku ponudu koja korijene ima u lokalnoj poljoprivredi. Poticajnim mjerama u poljoprivredi potrebno je poticati iskorištenost i korištenje poljoprivrednog zemljišta te prenamjenu zemljišta koje je u zarastanju u poljoprivredne svrhe, ali uz održiv i ekološki pristup. Ulaganje Općine u subvencije za otvaranje obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG) od velike je važnosti.

Potrebno je poticati udruživanje i osnivanje zadruga i klastera, Zelene tržnice, edukaciju poljoprivrednika o ekološkim metodama i permakulturnim načelima uzgoja, kao i razvoj pilot projekata, ekoloških centara, održivih inkubatora i poticati ekološki uzgoj uz primjenu ekoloških (permakulturnih, bioloških, biodinamičkih) načela u proizvodnji hrane.

• **Izrada Prostorno-programске studije općine Klis**

S obzirom na iznimne potencijale i prirodne datosti prostora središta Općine Klis, arheološke lokalitete i zaštićena kulturna dobra, Prostorno-programska studija služila bi kao strateški plan razvoja i uređenja centra. Prostorno-programska studija izrađuje se kako bi se sagledao i analizirao širi kontekst (prostorni, socijalni, tradicijski, ekonomski i dr.) koji bi dao oblikovno - funkcionalno i tehničko rješenje zahvata u prostoru te smjernice i podloge za daljnju razradu projektne dokumentacije uređenja središta općine Klis. Navedeno je potrebno radi zagušene infrastrukture tijekom sezone i radi

povećanja kvalitete života i standarda lokalnog stanovništva.

Izrada ovakve Studije može poslužiti kao podloga za detaljno urbanističko, krajobrazno i arhitektonsko rješenje u svrhu ishoda potrebne dokumentacije za realizaciju projekata. Prostorno-programska studija predstavlja odabir najpovoljnije varijante koje se provjeravaju za vrijeme njegove izrade, a uključuje analitičko sagledavanje konteksta (prostornog, društvenog, tradicijskog, ekonomskog i dr.), usuglašavanje programskih ciljeva, razradu projektnog koncepta te tumačenje bitnih urbanističkih, oblikovnih, funkcionalnih, tehničkih i biološko - ekoloških procesa i uvjeta.

Uzajamna ravnoteža svih spomenutih čimbenika koji mogu pozitivno doprinijeti održivom rastu općine od presudne je važnosti za stanovnike kao i za unaprijeđenje postojećeg životnog standarda. Stoga preporuke i smjernice određene ovim dokumentom prvenstveno nastoje potaknuti one aktivnosti koje su usmjerene na stvaranje poticajnih životnih uvjeta, podizanje kvalitete života, stvaranje radnih mjesta i sprječavanje odljeva stanovništva. Održivo prostorno planiranje usmjerava Općinu Klis prema unapređenju postojećeg stanja u prostoru, te racionalno korištenje preostalih prostornih resursa.

V. IZVORI PODATAKA

1. **Dokumenti prostornog uređenja, strateški i drugi dokumenti**

- Zakon o prostornom uređenju (“Narodne novine”, broj 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19)
- Zakon o gradnji (“Narodne novine”, broj 153/13, 20/17, 39/19, 125/19)
- Uredba o proglašenju ekološke mreže (“Narodne novine”, broj 80/19)
- Konvencija o europskim krajobrazima (“Narodne novine”, broj 12/02)
- Pravilnik o sadržaju i obveznim prostornim pokazateljima Izvješća o stanju u prostoru (“Narodne novine”, broj 48/14, 19/15)
- Popis stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku (DZS)
- Popis stanovništva 2001., Državni zavod za statistiku (DZS)
- Bioportal, AZO, podaci iz 2020. godine
- Prostorni plan Splitsko-dalmatinske županije (“Službeni glasnik Splitsko-dalmatinske županije”, broj 1/03, 8/04 (stavlanje izvan snage odredbe), 5/05 (usklađenje s Uredbom o ZOP-u), 5/06 (ispravak – usklađenja s Uredbom o ZOP-u), 13/07, 9/13,14/15 (rješenja o ispravcima grešaka))

- Prostorni plan uređenja Općine Klis (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 4/00, 2/09, 5/17, 8/17 – pročišćeni tekst)
- DPU Groblja Klis br. 19 (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 9/10, 7/15)
- UPU Radne zone Vučevica br. 26 (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 3/12)
- UPU Radne zone Vučevica br. 22 (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 3/12)
- UPU Gospodarske zone Kurtovići sjever br. 29 (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 9/10, 6/17)
- UPU Tehnološki park Vučevica br. 25 (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 6/10)
- Izvješće o stanju u prostoru općine Klis 2016. - 2020. (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 4/16)
- Izvješće o stanju u gospodarstvu Splitsko-dalmatinske županije 2014., 2015., 2016., 2017.
- Izvješće o stanju u gospodarstvu Splitsko-dalmatinske županije s prikazom financijskih kretanja u 2018. godini
- Strategija razvoja općine Klis 2014. - 2020.
- HAOP – Izvješća o komunalnom otpadu po godinama
- Plan gospodarenja otpadom općine Klis 2019. - 2024. (“Službeni vjesnik Općine Klis”, broj 4/20)
- Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja (MGIPU),
- Ministarstvo zaštite okoliša i prirode (MZOIP),
- Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (MRRFEU),
- Državni zavod za statistiku (DZS),
- Hrvatske ceste (HC),
- Županijska uprava cesta (ŽUC) Splitsko-dalmatinske županije,
- Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti (HAKOM),
- Hrvatska elektroprivreda (HEP) – Elektra Križ,
- Hrvatske vode,
- Općina Klis, Jedinostveni upravni odjel,
- Hrvatska elektroprivreda (HEP),
- Vodovod i kanalizacija Split,
- Zavod za prostorno uređenje Splitsko-dalmatinske županije,
- Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta,
- Ministarstvo kulture,
- EVN Croatia plin,
- Hrvatske šume.

KLASA: 021-05/20-01/01
URBROJ: 2180/03-01/20-2689
Klis, 10. prosinca 2020. godine

2. Kontaktirane službe

- Hrvatska agencija za okoliš i prirodu (HAOP),

Predsjednik
OPĆINSKOG VIJEĆA
Josip Didović, v.r.

S A D R Ź A J

Stranica

OPĆINSKO VIJEĆE

1. Izvješće o stanju u prostoru općine Klis za razdoblje od 2016. do 2020. godine.....	389
--	-----

